Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
NAJER FOLKSBLAT
פרייז 20 גראשען
היינט 8 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 66/1666	Łódź, Poniedziałek 18 marca 1929 r.	זיבעטער יאהרגאנג	לאדז, מאנטאג, ו' אדר ב' תרפ"ט	Nr. 66 1666

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

אייראפעאישע בענק פערהאלטען
דעם ווייטערדיגען אפפלוס פון גאלד קיין אמעריקא

לאנדאן, 17. (ספ. טעל.) לויט ידיעות פון ניו-יארק, זענען די אמעריקאנער באנקירען שטארק בעאומרואיגט צוליב'ן הסכם פון די צענטראלע אייראפעאישע בענק. לויט וועלכע עס איז בעשלאסען געווארען נישט צוצולאזען דעם ווייטערדיגען אפפלוס פון גאלד קיין אמעריקא.

פאריגע וואך איז די פראנצויזישע באנק געקומען צו הילף דער ענגלישער באנק, קויפענדיג שטערלינגען פון איהרע דאלאר-קרעדיטען אויף א סומע פון צעהן מיליאן דאלאר.

אין צוזאמענהאנג מיט דער פאליטיק האט די איטאליענישע באנק געהעכערט איהר פראצענט-זאץ.

אין די דאנער קויהלען-גרובען.

מאסקווע, 17 (ספ. טעל.) אוגלאנאוו, וועלכער איז ארויסגעשיקט געווארען אין דאנער באסיין, מחמת דער קאטאסטראפע אין דער שאכטע גארלאווקא אין דער אלגעמיינער אויפרעגונג דארטען, האט דעפעשירט קיין מאסקווע, אז מ'זאל תיכף ארויסשיקען אין די קויהלען-גרובען וואס מעהר מעהל און שפייז-ארטיקלען. אין געגענפאל דראהט — לויט אוגלאנאוו'ס מיינונג — א שטרייק אין די קויהלען-גרובען.

דער אנטיסעמיטיזם אין סאוויעט-רוסלאנד

בערלין, 17 (ספ. טעל.) „רול" שרייבט: „די סאוויעטישע צייטונגען זענען נאך אלץ פול מיט ידיעות וועגען דעם בעסיאלישען אנטיסעמיטיזם אין פעריידענע שטעט, הגם צו די רעדאקציעס און דורך דער צענזור גייט אדורך בלויז א קליינע צאהל ידיעות. די „ראבאטשאיא גאזעטא" מעלדעט וועגען עפיס א „פראפעסאר" קוניגאן, וועלכער האט זיך סיסטעמאטיש פערנומען מיט אנטיסעמיטישע אגיטאציע, וואס האט געהאט טראגישע פאלגען פאר א סך יודישע פאמיליעס.

אין קראסנאיארסק האבען זיך עטליכע ריכטער פערנומען אקטיוו מיט אנטיסעמיטישער אגיטאציע.

„אין ברעצלאוו האט א גרופע כוליגאנעס, מלוכה-בעאמטע, ממש טעראריזירט די גאנצע יודישע בעפעלקערונג" א. א. וו. א. א. וו.

מאסען-עקזעקוציעס אין מעקסיקא

ניו-יארק, 17 (ספ. טעל.) דאס קריגסגעריכט האט לעת עתה פערמשפט אין ווערא-קרוץ 85 אפיצירען אויף טויט, אדער אויף טוועלאנג-טערמיניגע קאטארגע.

דאקומענטען-פעלשער

בערלין, 17 (ספ. טעל.) די מעשה מיט'ן פעלשען אנטי-סאוויעטישע דאקומענטען, וואס איז פראקטיצירט געווארען דורך רוסישע עמיגראנטען אין בערלין נעהמט ארום אלס גרעסערע קרייזען.

נאכ'ן ארעסטירען דעם הויפט-פעלשער, ארלאוו, דעם געוו. לייטער פון אויספארשונגס-אמט ביים ווארשעווער גענעראל-גובערנאטאר, ווי אויך זיינע מיטהעלפער, דעם געהיים-ראט גומאנסקי, זענען ארעסטירט געווארען אכט אנטיילנעהמער אין דער פעלשונג-אפערע.

פערפלייצונג אין בודאפעשט.

בודאפעשט, 17. (ספ. טעל.) די טייך ראקאס, וואס פליסט לע'ם בודאפעשט, איז ארויס פון די ברעגעס, פערגיסענדיג א גרויסען שטח ערד. די גאנצע צעהנטע פארשטאט איז אונטער'ן וואסער. הונדערטער משפחות האבען זיך געמוזט ארויסציהען פון זייערע פערגאסענע וואוינונגען. אין א געשעפטס-אונטערנעהמונג האט מען געמוזט אפשטעלען די ארבייט צוליב דער וואסער-קאטאסטראפע. טויזענדער מענשען זענען געבליבען דאכלאז. א סך הייזער זענען איינגעפאלען, אבער האלטען ביים איינפאלען.

157 דער'הרג'עטע און פערוואונדעטע
בעת א באהן = קאטאסטראפע אין יאפאן

לאנדאן, (ספ. טעל.) לויט ידיעות פון טאקיא איז אין יאפאן געשעהן א מורא'דיגע באהן-קאטאסטראפע. אויף דער ליניע סאניאפא זענען אראפ פון די רעלסען און צושמעטערט געווארען פיער וואגאנען פון א שנעל-צוג. לויט די ערשטע ידיעות זענען ארויסגעשלעפט געווארען פון אונטער די חורבות 157 מאן דער'הרג'עט און פערוואונדעטע. אנדערע ידיעות דערצעהלען וועגען העכער 200 מענשליכע קרבנות.

אויפ'ן ארט פון דער קאטאסטראפע זענען ארויסגעשיקט געווארען פיער רעטונגס-צוגען.

א פאטער האט גע'שחט'ען זיינע דריי קינדער.

בערלין, 17. (ספ. טעל.) פון לייפציג מעלדעט מען וועגען א גרויזאמער משפחה טראגעדיע, וואס האט פאסירט פאריגע נאכט: א שטענדיגער איינוואוינער פון לייפציג, א געוויסער מייער, א מויערער, האט נעכטען ערמארדעט זיינע דריי מינדעריעהריגע קינדער, איבערשניידענדיג זיי די העלזער מיט א ראזיר-מעסער. די קינדער זענען געווען אלט 11, 12 און 14 יאהר. נאכ'ן ערמארדען די קינדער, האט זיך מייער אליין אויך גע'שחט'ען.

ווי ס'ווייזט זיך ארויס איז די סיבה פון דעם שרעקליכען טאט געווען א גייסטיגע קראנקהייט, פון וועלכער מייער האט אין משך פון א יאהר געליטען נאך דעם טויט פון זיין ווייב. חוץ מזה האט נאך צו דער טראגעדיע צוגעשפילט דער פאקט, וואס דער אומגליקליכער מייער איז געווען שטארק פערארעמט, ארבייטסלאז און נישט אימשטאנד געווען אויסצוהאלטען די קינדער.

דיקטאטור אין כינא
אלס דיקטאטאר איז בעשטימט טשאן = קאי = שעק

נאנקין, 17. (ספ. טעל.) אין נאנקין האט זיך געעפענט דער נאציאנאלער קאנגרעס פון קואמינטאנג, אויף וועלכען עס זענען געקומען 211 רעלעגאטען. די איצטיגע רעגירונג ריסאגירט מיט וועניגסטענס 80 פראצענט שטימען פון קאנגרעס, וואס עס גאראנטירט דעם בשלום'דיגען רוהיגען פערלויף פון די זיצונגען, און דאס אננעהמען פון אלע רעגירונגס-פארשלאגען. די רעגירונג האט אנגב אויסגעאיבט א שטארקען דרוק אויף די וואהלען פון די ארטיגע פארטיי-ארגאניזאציעס. אין א סך קרייזען זענען די דעלעגאטען נישט אויף אזוי פיל געוועהלט געווארען, ווי נאמינירט געווארען.

דער גאנצער לינקער פליגעל פון קואמינטאנג, וואס איז נוטה צו א הסכם מיט די קאמוניסטען איז בעזייטיגט געווארען פון די וואהלען. די לינקע גרופען פון קואמינטאנג האבען בראש מיט'ן פריהערדיגען אנ פיהרער פון דער פארטיי, וואנג-טשינג-ווייען פערעפענטליכט א פראטעסט, אין וועלכען זיי ווייזען אן, אז דער איצטיגער קאנגרעס שטעלט מיט זיך פאר בלויז די רעגירענדע מעהרהייט.

אין די רעגירונגס-ספערען פערזיכערט מען, אז די סכנה פון א מיליטערישען צוזאמענשטויס מיט דער פראווינצען-רעגירונג אין כאנקאו איז צייטווייליג בעזייטיגט.

שאנכאי, 17. (ספ. טעל.) דער קאנגרעס פון קואמינטאנג האט בעשטימט טשאן-קאי-שעק'ן אלס דיקטאטאר פון כינא, איבערגעבענדיג איהם אומבעגרעניצטע פולמאכטען.

טשאן-קאי-טשעק האט מסכים געווען אויף דער דיקטאטור, און דערביי דערקלערט, אז דער דאווינער רעזשים וועט זיין בלויז א צייטווייליגער.

ריגע, 17. (ספ. טעל.) לויט ידיעות פון מאסקווע, ווערט די סיטואציע אין כינע אלץ ערנסטער, און דער אויסברוך פון א נייעם בירגער-קריג איז אומפערמיידליך, מען האלט דערטען, אז אין די נאהענטסטע וואכען וועלען אין כינא פארקומען רעצידירענדע געשעהענישען.

16 מיליאן כינעזער זענען פערמשפט אויף א הונגער-טויט

לאנדאן, 17. (ספ. טעל.) פון נאנקין איז מען מודיע, אז דער כינעזישער געזונדהייטס-מיניסטער, וועלכער איז לויט'ן אויפטראג פון דער נאנקינער רעגירונג ארומגעפאהרען איבער די הונגער-פראווינצען האנאו, שענסי, און קאנסו, האט איבערגעגעבען דער רעגירונג א בעריכט, אז אין די דאזיגע פראווינצען ליידען אנ'ערך 16 מיליאן מענשען פון מורא'דיגען הונגער.

די נאנקינער רעגירונג איז נישט ביכולת צו קומען צו הילף די הונגעריגע מיליאנען-מאסען.

Dr. med. H. Lubloz
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען ביילייד דער
פאמיליע פעפער, צוליב דעם טויט פון זייער אונפערגעסליכער פרוי און מוטער
ג. ע. צפורה
זייט געטרייסט!
י. באמבעל און פרוי,
מ. שאליט און פרוי.
5044

צוליב אבריזע
צו פערקויפען א נייער
שלאפצימער
ביליג. צו ערפאהרען
גדאנסקא 18 (ביים וועכטער).
5047

איבערצוגעבען
א שטוב מיט א קוך
בזשעזשינער 43.-
צו ערפאהרען בזשעזשינער 52, אין דער בודקע ביי שאכהענדלער.

הזכרה.
היינט, מאנטאג, ו' אדר ב' תרפ"ט, צו די שלושים פון דער יונגפערשטארבענער, אונזער געוו. פערוואלטונגס מיטגלידערין
נ"ע טשארנע מירעל גינגאלד
וועט אין לאקאל פון בית היתומים, 7 א זייגער אוונד אפגעריכט ווערען דורך א קאנטאר א הזכרה און גלייכצייטיג וועט מארקומען די איינוויאונג פון א בעט אויפ'ן נאמען פון דער פערשטארבענער.
אלע אונזערע מיטגלידער, ווי אויך די פאמיליע, פריינד און בעקאנטע פון דער פערשטארבענער, ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.
5052
די פערוואלטונג פון בית-היתומים, זגערזשער 40.

אנאנסען אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג!

דאס לעבען פון 20,000 מאן אין סכנה
די קאטאסטראפאלע פערפלייצונג אין דרום־אמעריקא

ניו־יאָרק. 17 (ספ. טעל.) די פערפליי־צונג אין ד"ום אמעריקא נעהמט אַן אַלץ ברייטערע פאָרמען. היץ אין דער שטאָט אַלאַבאַמאַ האָט זיך דאָס וואַסער אויך אויסגעגאָסען אין די שטאַטען דזשיאָרדזשיאַ און פלאָרידאַ. איבער הונדערט קוואַדראַט־קילאָמעטער שטעהט אונטער'ן וואַסער. אַנ'ערך 20 טויזענד מאַן געפינט זיך אין סכנה. אַ סך פערזאָנען קומען אום, איידער מען בעוויזט זיי צו ראַטעווען. צוגען געהען אַראָפּ פון די רעלסען. עס איז אַ קנאַפּע האָפענונג, אַז דאָס וואַסער זאָל שנעל אָפּפאַלען.

ניו־יאָרק, 17 (ספ. טעל.) צוואַנציג טויזענד מאַן זענען בעדראָהט אין זייער לעבען אויפ'ן שטח, וואָס איז פערגאָסען דורך דעם טייך מיסיסיפּי. דאָס וואַסער דערגרייכט ביז די דעכער פון די הייזער. אין דער פערפלייצטער שטאָט עלבאַ זענען אומגעקומען 150 מאַן.

אין אַלאַבאַמאַ איז די פערפלייצונג מורא'דיג. עס זענען שוין אומגעקומען אַנ'ערך 200 מאַן. אין עלבאַ איז אונטערגעשווענקט געוואָרען אַ האָטעל, וועלכער איז דערנאָך איינגעפאַלען און בעגראָבען אונטער זיינע חורבות 150 מאַן.

צו דער דאָזיגער שטאָט קומען אָן מיט הילף עראָפּלאַנען.

צי דאַרף מען אננעהמען העב־רעאישע טעלעגראמען אין א"י

ירושלים, 17 (י.ט.אַ. טעלעגראַפיש) דאָס העכסטע געריכט אין ארץ־ישראל האָט בעטראַכט די אָנקלאַגע פון אַ חיפה'ר איינוואוינער געגען די ארץ־ישראל־רעגירונג. די אָנקלאַגע איז רעזולטאַט געוואָרען צוליב דעם וואָס די ארץ־ישראל'דיגע פאָסט אַמטען זאָגען זיך אָפּ אָנצונעהמען דעפּעשען מיט דער העבּרעאישער שריפט. דער פאָרשטעהער פון דער רעגירונג האָט ערקלעהרט, אַז לויט'ן געזעץ קענען אָנגענומען ווערען העברעאישע טעלע־גראַמען מיט לאַטיינישער שריפט און נישט מיט העברעאישער. דער אַדוואָקאַט פון אָנקלאָגער האָט ערקלעהרט, אַז לויט'ן מאַנדאַט דאַרף מען אָננעה־מען טעלעגראַמען אין דער אַראַבישער און העב־רעאישער שפּראַכען. די פּאָסט־אַמטען נעהמען אָבער אָן אַראַבישע טעלעגראַמען און נישט קיין העברעאישע.

דער אורטייל פון געריכט ווערט ערוואַרט מיט גרויס שפּאַנונג.

אנטיסעמיטישע שטימונגען צווישען די אַרבייטער
אין לענינגראד

לענינגראַד. (י.ט.א.) די אַנטיסעמיטישע שטימונגען צווישען די לענינגראַדער אַרבייטער זענען די לעצטע צייט געוואָרען ערוואַכט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַגיטאַציע, וואָס ווערט געפיהר אין לענינגראַד צוליב דעם שוידערליכען טויט פון דעם יודישען קאָמסאָמאָלעץ באָלשעמי־ניקאָוו. אין אַ רייה פאַבריקען זענען אָנגענומען געוואָרען רעזאָלוציעס אין וועלכע עס איז געפאָ־דערט, אַז דער מערדער טראָפימאָוו זאָל בעקומען טויט שטראָף.

גלייכצייטיג אָבער בעמערקט זיך צווישען די אַרבייטער אַ גרויסע אַנטיסעמיטישע שטימונג. אויף דער בעוואוסטער שוכוואַרג פאַבריק „סקאָראָ־כאָד", איז די רעזאָלוציע וועגען טויט שטראָף פאַר טראָפימאָוו'ן אָפּגעוואָרפען געוואָרען, מיט 16 שטימען געגען 12 ביי 22 אָפּהאַלטענדע.

גרינדונג פון וועלט־פערבאנד פאר יודישע פרויען

לאָנדאָן. (י. ט. א.) די עקזעקוטיווע פון יודישען פרויען־פערבאַנד אין ענגלאַנד האָט בע־שלאָסען זיך צו בעטייליגען אין דער אַלוועלט־ליכער קאָנפערענץ פון יודישע פרויען, וואָס קומט זיך צונויף אין חודש יוני ה. י. אין בערלין. די קאָנפערענץ איז צונויפגערופען געוואָרען לויט דער איניציאַטיוו פון פרוי רבקה קאָהוט. וועלכע איז געווען די פּאָרזיצערין פון ערשטען יודישען פרוי־ען־קאָנגרעס אין יאָהר 1923 אין ווין. דער ציל פון דער קאָנפערענץ איז צו גריגדען אַ וועלט־פערבאַנד פון יודישע פרויען.

דער „שטערן" פיהרט אנ'אנ־טירעליגיעזע קאמפאניע

מאָסקווא, 17 (י.ט.אַ. טעלעגראַפיש) דער כאַרקאָווער „שטערן" האָט אָנגעהויבען אַ גרויסע אַנטירעליגיעזע קאַמפּאַניע אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעפאָרשטעהענדען פסח. די צייטונג שרייבט, אַז ס'איז שוין צייט צו בעווייזען די אַרבייטער די לעכערליכקייט פון דעם פסח־ריטואַל.

שאפונג פון א פראנצויזישער אפטיילונג
פון דער „יודישער אגענץ"

פאַריז. (י.ט.א.) די ציוניסטישע עקזעקוטי־ווע האָט בעשטימט דעם פאָרזיצער פון אַקציאָנס־קאָמיטעט ה' לעאָ מאָצקין אַלס אַ ספּעציעל־בע־פולמעכטיגטען קאָמיסאַר פאַר די ענינים, וואָס זענען פערבונדען מיט דער קאָנסטיטואירונג פון דער פראַנצויזישער סעקציע פון דער „יודישער אַגענץ".

די רעוויזיאָניסטען האָבען אָפיציעל אָפּגעזאָגט זיך צו בעטייליגען אין די אונטערהאַנדלונגען וועגען פערברייטערן „די יודישע אַגענץ".

ארויסלאז פון יוד. אגראנאמען אין ניי־פאלטאווער טעכניקום

מאָסקווע. (י. ט. א.) דעם 1־טען אַפּריל וועט דער ניי־פּאָלטאַווער יודישער לאַנדווירט־שאַפטליכער טעכניקום אַרויסלאָזען 21 אַגראָנאָמען, צווישען זיי 4 פרויען. די נייע אַגראָנאָמען וועלען בעקומען בעשעפטיגונג אין די יודישע קאָלאָניעס.

בתי־מדרשים און שוהלען פער־וואנדעלט אין ארב.־קלובען

מאָסקווא, 17 (י.ט.אַ. טעלעגראַפיש) די מאַכט האָט אַוועקגעגעבען פאַר אַרבייטער־קלובען די שוהלען אין קסאַווראָוו, כערסאָן, זשמערינקע א. אַ.

די יעווסעקציע בעמיהט זיך, אַז אויך די שוהלען אין בערדיטשעוו, כאַוראַן, ברוסילאָוו און בערעזאָווקע זאָלען אָפּגעגעבען ווערען די יודישע אַרבייטער־קלובען.

מאָסקווע, (י. ט. א.) דער „וציק" האָט פעראָרדענט איבערגעבען די גרויסע כאָר־שוהל אין סאַמאַראַ פאַר אַ קולטור־הויז.

רומענישע קעניגין איז מנדב 50 טויזענד לעי
פאַר אַ יודישען מושב זקנים

בוקאַרעשט, 17 (י.ט.א. טעלעגראַפיש). די קעניגין מאַריאַ האָט געשפענדעט 50 טויזענד לעי אויף צו רעסטאַווירען דעם מושב זקנים אין יאַסי, וועלכער ראַנ נישט לאַנג אָפּגעבערעגט.

קרוב 200 טויזענד ביכער
אין דער ירושלים־אוניווערסיטעט־ביבליאטעק

ירושלים. (י.ט.אַ.) אין פעריאָד פון אוי־גוסט ביז נאָוועמבער 1928 איז די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק ביים העברעאישען אוניווערסיטעט אין ירושלים בערייכערט געוואָרען מיט 3843 נייע ביכער (5658 בענדער). דעם 1־טען דעצעמבער פ. י. האָט די צאָהל ביכער אין דער ביבליאָטעק בעטראָפען 196,600.

אין לעצטען נומער פון „קרית ספר" דעם פּיריאָדיש ־ יעהריגען ביבליאָגראַפישען זשורנאַל פון דער ביבליאָטעק, געפינט זיך, צוו. אַנד. אַ בריף פון אחד־העם־אַרכיוו געשריבען צו אחד־העמ'ן דורך ח. י. ראַווניצקי נאָך דעם קישינע־ווער פּאָגראָם (1905). דער בריף ענטהאַלט ביז־איצט אומבעקאַנטע פּרטים וועגען דער יודישער זעלבסטפערטיידיגונג. דער נומער ענטהאַלט אויך קריטישע אַרטיקלען וועגען נייע ביכער פון פּראָפ. קלויזנער, ד"ר דיזענדרוק, הרב סעגאַל, ב. דינאַ־בורג ד"ר הראובני, ד"ר ב. לעווין און אַנדערע.

6.300 ארבייטער אין תל־אביב.

תל־אביב. (י.ט.אַ.) אויפ'ן סמך פון דער לעצטער בעפעלקערונגס צעהלונג איז פעסטגע־שטעלט געוואָרען, אַז אין תל־אביב געפינען זיך 6,300 אַרבייטער. אין פעברואַר פון פאָריגען יאָהר זענען אין תל־אביב געווען 5.600 אַרביי־טער.

יודישע ארבייטער אין גרוזיען

מאָסקווא, 17 (י. ט. א. טעלעגראַפיש). אויף אַ אינטערוועניץ פון „אָזעט" אין גרוזיען, זענען אין די זייד־פאַבריקען אין קוטאַיס און טיפליס צוגענומען געוואָרען יודישע אַרבייטער. אין דער קוטאַיסער זייד־פאַבריק זענען צוגענומען געוואָרען 160 יודישע אַרבייטער, 90 פון זיי זענען באַלד געקינדיגט געוואָרען, ווייל זיי האָבען נישט געוואָלט אַרבייטען אום שבת.

א פאנד פאר אנ'איין־שטיין־וואלד.

ניו־יאָרק, 17 (י. ט. א. טעלעגראַפיש). די לייטונג פון קרן קימת אין אַמעריקאַ האָט בע־שלאָסען צו שאַפען 100 איינשרייבונגען אין גאָל־דענעם בוך פון נאַציאָנאַל־פאָנד, כדי צו שאַפען אַ פאָנד פאַר גרינדען אַנ'איינשטיין־וואַלד אין ארץ ישראל.

א ראטשילד־שפיטאל אין פאריז

פאַריז. 17 (י.ט.א. טעלעגראַפיש. דאָ איז פאָרגעקומען אַ פייערונג פון דער ערעפענונג פון אַ שפּיטאָל אויפ'ן נאָמען פון מאַטילדע און ענרי ראָטשילד. די ערעפנונגס־רעדע האָט געהאַלטען דער פראַנצויזישער אַרבייטס־מיניסטער לושער.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 75-62

אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע זונען. אין די שעה פון 5—3 נאָכמיטאָג.

Dr. N. TRACHTENHERC

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

נאַרוטאָוויטשאַ 11, טעל. 33-16

נעהמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג.

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספּעציאַליסט פאַר הויט־, האָר און, ווענערישע קראַנקהייטען. ... שוואַכע, לישיי אונרעט, רענטגען־שטראַהלען ... קאָסמעטיק, ליכט, עלעקטריזירונג.

נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונד.

מעמאריאל פון „דזשאינט פאריען קאמיטע" צו טשעמבערלען
וועגען דער פראצעדור ביי פעטיציעס פון די מינדערהייטען

לאָנדאָן, (יט"א) ה' לוסיען וואָלף האָט, ווי בעקאַנט, זיך געווענדעט אין נאָמען פון „דזשאָינט פאַריען קאָמיטע" מיט אַ מעמאָריאַל צום ענגלי־שען פאָרשטעהער ביים פעלקער־בונד, דעם אויס־ערן־מיניסטער טשעמבערלען וועגען דער געפּלאַנ־טער ענדערונג פון דער מינדערהייטן־פּעטיציעס־פּראָצעדור, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך דעם קאַנאַדישען מיטגליד פון ראַט. דער מעמאָ־ראַנדום ענטהאַלט פאָלגענדע בעמערקונגען:

הגם דער „דזשאָינט פאַריען קאָמיטע" איז מסכים מיט'ן קאַנאַדישען פאָרשטעהער דאַנדוראַן, אַז די איצטיגע פּראָצעדור ביי אָננעהמען די מינדערהייטען־פּעטיציעס האָט פיל פעהלער, קען ער אָבער צום בעדויערן נישט איינשטימען מיט די ענדערונ־גען, וואָס ווערען פאָרגעלעגט דורך ה' דאַנדוראַן אין זיין מעמאָריאַל.

נאָך אין יאָהר 1925, ווען די פּוילישע רעגי־רונג האָט אַרויסגערוקט איהר פאָרשלאַג וועגען דער פּראָצעדור־ענדערונג, האָט דער „דזשאָינט פאַריען קאָמיטע" מיטגעטיילט זיין שטאַנדפּונקט דעם פערשטאָרבענעם מאַרקיז קערזאָן, און זייט יענער צייט זענען נישט ענטשטאַנען קיין שום אומ־שטענדען.

ה' דאַנדוראַן איז איז זיין מיינונג, אַז דאָס רעכט פון די מינדערהייטען זיך צו ווענדען דירעקט צום פעלקער־בונד ברענגט אַנ'שולה די ענטשפּרע־כענדע רעגירונגען. די ערפאַהרונגען פון די לעצטע 8 יאָהר בעשטעטיגען אָבער בשום אופן נישט די דאָזיגע בעהויפּטונג. עס איז נישט געווען קיין איין פאַל, אַז דעם פעלקער־בונד זאָל איבערגעגעבען ווערען אַ מינדערהייט־אָנקלאַגע, וואָס איז פריהער נישט מיטגעטיילט געוואָרען דער ענטשפּרעכענדער רע־גירונג. דער „דזשאָינט פאַריען קאָמיטע" האָט זיך ערוואָרבען אַ גרויסע ערפאַהרונג אין די פראַגען און ער קאָן מיט דער גאַנצער זיכערקייט פעסט־שטעלען, אַז ערשט נאָכדעם ווי עס ווערען אויסגע־שעפּט אַלע אינטערוועניר־מעגליכקייטען לגבי דער בעטרעפענדער רעגירונג ווערט דער ענין איבער־געגעבען דעם פעלקער־בונד. אין דער לאַגע איז

אומנוטיג און אפילו אומגעוואונשען צו בעגרעניצען די רעכט פון די מינדערהייטען אין בעצוג צום פעל־קער־בונד. דער „פאַריען קאָמיטע" זעהט אויך נישט קיין שום נוצען אין דעם, וואָס די מינדערהייטס־פּע־טיציעס וועלען בעטראַכט ווערען דורכ'ן גאַנצען פעל־קער־בונד־ראַט אַנשטאָט דעם „קאָמיטעט פון 3", ווי ביז איצט.

לויט די איצט פערפליכטענדע פאָרשריפטען ווערט שטרענג אָפּגעהיט דער אומפּאַרטייאישער כאַ־ראַקטער פון דער אויספאָרשונג. יערענפאַל קען מען נישט ערוואַרטען, אַז דער ראַט פון פעלקער־בונד וועט זיך אין דעם פאַל אַרויסווייזען אַלס אַ מעהר ריהרעווריגע קערפּערשאַפט ווי דער „קאָמי־טעט פון 3", עס איז נישט וואַהרשיינליך, אַז דער ראַט פון פעלקער־בונד וועט זיך צונויפקומען אויף ספּעציעלע אויסעראָרדענטליכע סעסיעס פאַר די מינדערהייטען־ענינים און בעת די געוועהנליכע סעס־יעס איז דער ראַט פערוואָרפען מיט אַנדערע אַרבייט.

עס איז בלי ספק ריכטיג ווי עס ווייזט אָן ה' דאַנדוראַן, אַז צוליב די דעפעקטען פון דער פּראָ־צעדור ווערען בעגאַנגען לגבי די מינדערהייטען ערנס עוולות און דאָס איז נויטיג נישט צו דערלאָזען צו אַזעלכע בערויערנסווערטע קאָנסעקווענצען. צוויי דע־פעקטען זענען ספּעציעל שעדליך. ערשטענס, ווע־רען נישט די מינדערהייטען אינפאָרמירט וועגען גורל פון די פּעטיציעס, וועלכע זיי טראָגען אַריין; דער צווייטער פעהלער בעשטעהט אין דעם, וואָס דער

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, ... קרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

... צאַצקאַניע ... פון וועטליכע אָרטאָפּעדישע ... אויף פלאַטפוס, ...

נעהמט אָן פון 7—5 אין אָוונט.

„קאָמיטעט פון 3" איז בעפולמעכטיגט ענטגילטיג צו ערלעדיגען די פּעטיציעס און בעפרייען די ענט־שפּרעכענדע רעגירונגען פון די פּאָהוואורפען, וואָס ווערען זיי געמאַכט, נישט מיטטיילענדיג וועגען דעם דעם ראַט פון פעלקער־בונד. נעהמענדיג אין אַכט, אַז די בעראַטונגען פון „קאָמיטעט פון 3" זענען שטרענג פערטרויליך, ווייסען נישט די פּעראינטערע־סירטע מינדערהייטען, צי זייערע טענות זענען גענו מען געוואָרען אין אַכט און עס שאַפט זיך ביי זיי די מיינונג, אַז זייערע רעכט ווערען נישט געשיצט און אַז די גאַראַנטיעס פון פעלקער־בונד זענען נישט רעאַל. אַלס רעזולטאַט פערשפּרייט זיך צווי־שען די מינדערהייטען פון מזרח־איראָפּע אַנ־אומצופרידענהייט.

צום סוף פון מעמאָריאַל ווערט אונטערגע־שטראָכען, אַז די פּראָצעדור קאָן אויסגעבעסערט ווערען אָהן אַ גרינדליכע ענדערונג פון דער גאַנצער סטרוקטור. אויב אָבער דער ראַט פון פעלקער־בונד וועט זיך שטעלען אויפ'ן יסוד פון דאַנדוראַנ'ס פאָרשלאָגען, בעט דער „דזשאָינט פאַריען קאָמיטע" צו נעהמען אין אַכט פאָלגענדע רעזערוואַטען:

ערשטענס, זאָל די מינדערהייטען געזיכערט ווערען דאָס רעכט צו ווענדען זיך דירעקט צום פעלקער־בונד. צווייטענס, זאָל נישט אָפּגעשאַפט ווערען דאָס רעכט פון די אויסלענדישע קרובה'שע אָרגאַניזאַציעס צו אינטערווענירען דירעקט אין פעל־קער־בונד.

ווי די יודישע טעלעגראַפען־אַגענטור יערט געוואָהר האָט דער גענעראַל־סעקרעטאַריאַט פון פעלקער־בונד, אין הסכם מיט דער אָפיציעלער ווענ־דונג פון דער ענגלישער רעגירונג איבערגעשיקט דעם מעמאָריאַל פון דער „דזשאָינט פאַריען קאָמי־טע", וואָס איז אַדרעסירט געוואָרען צום אויסערן־מיניסטער טשעמבערלען, צו דער ספּעציעלער אויס־פאָרשונגס־קאָמיסיע פאַר די ענינים פון דער מינ־דערהייטס־פּראָצעדור, וואָס איז געשאַפען געוואָרען אויף דער לעצטער סעסיע פון ראַט פון פעלקער־בונד.

—:§:—

יאָר 2. — 18 מערץ 1929

„נייער פאָלקסבלאַט"

יאָר 2. — 18 מערץ 1929

גאַנץ ווייניג און כמעט גאָרנישט

סענ. ד״ר שאַבאַר וועגען מלוכה־בודזשעט און די יודען.

אין אַ געשפּרעך האָט סענ. ד״ר שאַבאַר איבערגעגעבען זיינע איינדרוקען פון דער גרויסער בודזשעט־דעבאַטע אין סענאַט.

— ווען נישט די ספּעציפישע בעציהונג צו די יודישע פאָדערונגען, — בעמערקט ד״ר שאַבאַר — וואָלט די בודזשעט־דעבאַטע אין סענאַט געווען גאַנץ אינטערעסאַנט צו הערען. פאָרט איז דאָך דער סענאַט אַ צענטער פון הויך קוואַליפיצירטער אינטעליגענץ. בערעכענט נאָר — פון די 111 סענאַטאָרען זענען 86 מיט העכער בילדונג, 12 מיט מיטעלער. איהר האָט דאָרט 11 פּראָפעסאָרען, 7 דאָקטוירים, 5 אינזשענירען, 16 אַדוואָקאַטען א. אַ. וו. נו, האַלט מען אָפט זעהר אינטערעסאַנטע רעדעס.

אָבער ווען מ׳טראַכט זיך אַריין אין די פּאָזיציעס פון בודזשעט גופא, איז דער איינדרוק גאָר אַנ׳אַנדערער.

— קודם־כל וואַרפט זיך אין די אויגען, אַז איבער 30 פּראָצ. פערנעהמט דער בודזשעט פון מלחמה־מיניסטעריום — כמעט 800 מיליאָן זל. אַ יאָהר. דעם צווייטען אָרט פערנעהמט דאָס מיניסטעריום פאַר בילדונג און רעליגיעס — איבער 15 פּראָצ. אָבער פון דעם דאָזיגען בילדונגס־בודזשעט געניסען די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען גאַנץ ווייניג, און די יודען — כמעט ווי גאָרנישט.

דעם בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום זעהט פאָראויס 416 אַ האַלב מיליאָן זל. ד. ה. 16 אַ האַלב פּראָצענט פון גאַנצען בודזשעט. דערפון געהט 84 פּראָצ. אויף פערסאָנאַלע אויסגאַבען, ד. ה. אויף שכירות פאַר 100,000 פערזאָן, לעהרערס, בעאַמטע און אַנדערע אָנגעשטעלטע פון די אַנשטאַלטען, וואָס געהערען צו דעם דאָזיגען מיניסטעריום. וויפיל יודען עס זענען דאָ צווישען דער דאָזיגער אַרמיי פון 100,000 מלוכה־אָנגעשטעלטע? כמעט ווי גאָרנישט! ס׳איז גענוג צו זאָגען, אַז פון די 17691 גייסטליכע, וואָס בעקומען שכירות פון דער מלוכה־קאַסע זענען 6 (לייען: זעקס !!!) יודען!

אויף פאָלקס־שולען געהט אין בודזשעט אַ פּאָזיציע פון 258 מיליאָן זל., אָבער אַז איך האָב אַריינגעשטעלט פאַר די יודישע שולען (שוין פון אַלע ריכטונגען!) די נישטיגע סומע פון בלויז 1 מיליאָן זל., איז אַפילו דאָס אויך אָפּגעוואָרפען געוואָרען. היינט קענט איהר זיך פאָרשטעלען דאָס געפיהל פון פערביטערונג און פערדרוס, וואָס מען האָט אַפילו ווען מ׳הערט אין סענאַט אינטערעסאַנטע רעדעס.

און די דאָזיגע פערביטערונג און פערדרוס ווערען נאָך שאַרפער, ווען מען קומט צו די הכנסות. דער גרעסטער טייל פון די הכנסות שאַפט דאָס פינאַנץ־מיניסטעריום — לויט׳ן בודזשעט אויפ׳ן יאָהר 1929־30 — 1680 מיליאָן. איז דאָך שוין איבעריג צו זאָגען, אַז די יודען האָבען דאָ גאָר אַ היבשען חלק, ווייל דעם גרעסטען טייל שטייערן טראָגען אַריין די שטעט. און וואָס בעקומען די יודען צוריק?

אָדער נעהמען מיר די פּאָזיציע פון קאָמוניקאַציע־מיניסטעריום: אַ גאַנץ שעהנע הכנסה — 1720 מיליאָן אַ יאָהר. אָבער די הוצאה איז אויך כמעט אַזוי גרויס — 1667 מיליאָן, אַזוי אַז דער רווח מאַכט אויס אַ קלייניגקייט; פון די איבער אַנדערט־האַלבען מיליאָן זל. לייזט די קאָמוניקאַציע אין אַ גאַנץ היבשער מאָס פון יודען, אָבער וואָס בעקומען די יודען צוריק, אַז אויף אַלע באַהנען איז אפשר קיין איין יודישער אַרבייטער נישטאָ.

— אַוודאי וואָלט געווען גוט, ווען יודען וואָלטען אַרויסגעטרעטען אין פּאַרלאַמענט פון פּוילען אין אַלגעמיינע ענינים. אָבער ביי אַזאַ סיטואַציע איז קיין וואונדער נישט, אַז נאָר זעלטען געשעהט עס, אַזוי, למשל, האָט ביי דער איצטיגער בודזשעט־דעבאַטע דעם רעפעראַט פון יוסטיץ־מיניסטעריום געהאַלטען סענאַטאָר ד״ר שרייבער און פערדינט אַפילו אַ פּאָר קאָמפּלימענטען פון מיניסטער צאַר. ביי דער געלעגענהייט איז אַגב כדאַי צו בעמערקען, אַז אויך דאָס, וואָס מיר האָבען נאָך נישט אין דער רעפּובליק קיין איינהייטליכען געזעץ־קאָדעקס, איז אַ שטיקעל יודישע גזירה: גאַליציאַנער אַדוואָקאַטען טאָרען נישט פּראַקטיצירען אין קרוין־פּוילען, און וויפיל יודען־אַדוואָקאַטען זענען דאָ אין גאַליציען? — אַ שלל!

הכלל, די יודען איז אויסגעקומען אַרויסצוטרעטען אויך ביי דער איצטיגער בודזשעט־דעבאַטע אין סענאַט נאָר אין יודישע ענינים. אויף דעם האָט דער יודישער קלוב געהאַט — לויט זיין גרייס — בלויז 2 שעה. האָט סענאַטאָר קערנער, נישט בעראַטענדיג זיך מיט די קלובען, מיסגעברויכט מיט זיין צייט און אויסגענוצט אַנדערטהאַלבען שעה אין דער גענעראַל־דעבאַטע, אַ האַלבע שעה האָט גערעדט סענ. ראַזווידזאָן. אַזוי־אַרום איז פאַר די יודישע רעדנער ביי דער דעבאַטע פון די בודזשעטען פון די בעזונדערע מיניסטעריומס (וואָס דאָס איז נאָך וויכטיגער ווי די גענעראַל־דעבאַטע, ווייל פּראַקטישער און זאַכליכער!) קיין צייט נישט געבליבען, און מ׳האָט געמוזט אויסלייען אַביסעל צייט ביי אַנדערע: ביי „בעבע" און ביי די דייטשען. האָט סענ. רובינשטיין גערעדט 30 מינוט, און ד״ר שאַבאַר האָט געדאַרפט האַלטען שוין זיין רעדע וועגען דעם בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום, ספּעציעל וועגען די פאָלקס־שולען, האָבען אָבער די דייטשען אַוועקגעליען זייער צייט די אוקראַינער.

הגם די סענאַטאָרען קערנער און ראַזווידזאָן זענען געווען געגען דעם בודזשעט־פּראָיעקט פון דער רעגירונג, האָבען מיר אָבער געטון אַלץ, כדי צו ענדערן דעם רעזולטאַט פון דער אָפּשטימונג, בתנאַי, אַז די יודישע אויסבעסערונגען צום בודזשעט זאָל אָנגענומען ווערען. מיר פערזענליך, איז געגאַנגען דערהויפּט אין דער אויסבעסערונג וועגען אַריינשטעלען אין בודזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום 1 מיליאָן זל. אָבער די יודישע פאָרשלאַגען זענען אַלע אָפּגעוואָרפען געוואָרען (בלויז איינער וועגען 400,000 זל. אויפ׳ן קאַמף געגען טובערקולאָז, גלייך ווי טובערקולאָז וואָלט געווען נאָר אַ יודישע קראַנקהייט), און דערמיט האָט מען שוין יוצא געווען פאַר אַלע בעדערפענישען פון איבער דריי מיליאָן יודען אין פּוילען; — וויפאַלד דעם דאָזיגען אַלגעמיינעם פאָרשלאַג האָט אַרויסגעטראָגען אַ יוה, האָט מען עס שוין אַריינגע׳שכנט די יודען אין נרן!) און דעריבער האָבען די יודישע סענאַטאָרען געשטימט צוזאַמען מיט דעם לינקען פלינעל, הגם זעהר אַ הויכגעשטעלטע פערזאָן מצד „בעבע" האָט געפיהרט אונטערהאַנדלונגען וועגען אונטערהאַלטען דעם רעגירונגס־פּראָיעקט.

— בכלל האָט די אָפּשטימונג געמאַכט אַ שווערען איינדרוק, אַפילו דאָס מינדסטע פון די יודישע פאָדערונגען איז נישט אָנגענומען געוואָרען.

מיט׳ן כח פון אָרגאַניזאַציע

יודישע קעפּ אַלס הויפּט־פערוואַלטער פון דער שטאָט וויען

(קאָרעספּאָנדענץ פון וויען צום נ. פאָלקסבלאַט)

אין דער סאָציאַליסטישער שטאָט־פערוואַלטונג פון וויען אַרבייטען צוויי יודישע קעפּ אויף אַזאַ מוסטערהאַפטען אופן, אַז אַפשר נאָר אַ דאַנק זייערע פעהיגקייטען איז עס געלונגען דער עסטרייכישער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי צו דערהאַלטען די הערשאַפט איבער וויען און בעוויזען דער עפענטליכקייט, אַז דער סאָציאַליזם בעזיצט אויך גרויסע קאָנסטרוקטיווע און אַדמיניסטראַטיווע טאַלאַנטען. וועלכע קענען אָרגאַנטליך פיהרען און פערוואַלטען נאָר גרויסע עפענטליכע קערפּערשאַפטען און אַפילו גאַנצע פּראָווינצען.

די צוויי יודישע קעפּ זענען אַ געוועזענער באַנק־דירעקטאָר הוגאָ ברייטנער און דער בעקאַנטער אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָר פאַר אַנאַטאָמיע דר. יוליוס טאַנדלער. ביידע זענען אין אַ געוויסער מאָס געוועזען סאָציאַליסטיש טעטיג שוין אין די קייזערליכע צייטען, הגם נישט אויפ׳ן פּאָליטישען פראָנט פון עסטרייכישען סאָציאַליזם, אָבער נאָך דער רעוואָלוציע האָט דער עסטרייכישער סאָציאַליזם תיכף אַרויסגערוקט ביידען אויפ׳ן פּאַהן פון גרויסער פּראַקטישער אַרבייט, און היינט הייסט עס אַלגעמיין, אַז אַלץ, וואָס דער סאָציאַליזם האָט געשאַפען און רעפאָרמירט אין דער שטאָט וויען, איז בעיקר דער הויפּט־פערדינסט פון די צוויי יודישע קעפּ.

צווישען די זעקס שטאָט־פּאַטערס פון וויען (אַזוי רופט מען דאָ תמיד די זעקס פערזענליכקייטען וואָס בילדען דעם אויבערשטען פערוואַלטונגס־ראַט פון דער הויפּט־שטאָט), וואָס טיילען צווישען זיך רעסאָרטנמעסיג, ווי מיניסטעריומס, די גאַנצע וויענער פערוואַלטונג, האָבען די צוויי יודישע קעפּ צו פיהרען די וויכטיגסטע און שווערסטע אַרבייטס־געביטען. הוגאָ ברייטנער איז דער פינאַנץ־מיניסטער פון שטאָט און לאַנד וויען, און יוליוס טאַנדלער איז פאַרשטעהער פון גאַנצען סאָציאַלען, היגיענישען און סאַניטאַרען אַפּאַראַט, אַזוי צו זאָגען, דער מיניסטער פאַר עפענטליכען וואוהל פון דער גאַנצער וויענער בעפעלקערונג.

ברייטנערס אַרבייט איז דער פונדאַמענט פון דער גאַנצער סאָציאַליסטישער הערשאַפט אין וויען. ער מיט זיין סיסטעם פון לוקסוס־שטייערען און פירזאָרג־אָפּצאָהלונגען און מיט דער מאַשינעלער פּינקטליכקייט און אָרדנונג פון זיין געלד־אויפבערענגונג האָט געמאַכט פון היינטיגען וויען די רייכסטע שטאָט־פערוואַלטונג פון דער גאַנצער וועלט. זיין רעסאָרט האָט אויסגעבויט נייע גאַנצע שטעט אַרבייטער־וואוינונגען פון שטאָטישע שטייער־געלדער אָהן פרעמדע קרעדיטען אָדער הלוואות און זיין רעסאָרט האָט נאָך אַלץ ליגען אין אַלע גרויסע בענק פיל הונדערטער מיליאָנען שילינג, אָפּגעשפּאָרטע מזומנים, ער איז דער טיפּישער פינאַנץ־דירעקטאָר, אָהן רחמנות און אָהן ריקזיכט אויף איינצעלפאַלען און אַפילו אויף גאַנצע עקאָנאָמישע שיכטען פון דער פּריוואַט־ווירטשאַפט, נאָר אַרבא פולקום פערקשנט אויף אַ סאָציאַליסטישען איבערגאַנגס־סיסטעם פון פּריוואַטער אויף קאָמונאַלער און געזעלשאַפטליכער ווירטשאַפט און פּראָדוקציע. דערפאַר איז אויך בעיקר געגען איהם קאָנצענטרירט דער גאַנצער גרימצאָרן פון דער אַנטי־סאָציאַליסטישער בעפעלקערונג. מען זעהט אין איהם מיט רעכט דעם הויפּט־זייל פון גאַנצען בנין. דערצו נאָך אַ מענש פון ריינסטע הענד און פון פּוריטאַנישען כאַראַקטער. ער אַרבייט אין זיין אַמט, ווען גאַנץ וויען שלאָפט נאָך, און אַזוי ביז גאָר שפּעט אויף דער נאַכט, ווען אַלע שלאָפען שוין. דורך דער דאָזיגער ריינקייט פון זיין כאַראַקטער איז נישט מעגליך צו פיהרען געגען איהם קיין שמוציגע קאַמף־קאַמפּאַניעס. ווייל מען ווייס, אַז זיין אכזריות, איז אַ פערביסענע אידעאַלאָגיע און טרעפט אַלעמען גלייך. די יודען אַלס מיטעלשטאַנד ווערען דורך זיין סיסטעם רואינירט נאָך מעהר ווי די גוים, און ער שעהמט זיך גאָרנישט וויזען די טיר, זיין אייגענעם קרוב, ווען ער קומט בעטען ביי איהם בעפרייען פון וואוינונגס־שטייערן. אַ האַלצערנעם באַראַק, אין וועלכען עס „וואוינען" אומזיסט אָרימע יודישע סטודענטען. נישט דאָ איז דער פּלאַץ צו אונטערזוכען, צי אַזאַ סיסטעם קען זיך אייביג האַלטען, ווען די בעפעלקערונג ווערט כסדר אָרימער, און די שטאָטישע פערוואַלטונג כסדר רייכער, אַ פאַקט איז, אַז אַ דאַנק הוגאָ ברייטנערס געניאַלע פעהיגקייטען האַלט זיך שוין צעהן יאָהר אַ ריינע סאָציאַליסטישע הערשאַפט איבער דער הויפּט־שטאָט פון עסטרייך און די שטאָט געניסט פון אַ געוואַלטיגען קרעדיט ביי די גרעסטע באַנקירען פון דער גאַנצער וועלט.

יוליוס טאַנדלער איז שוין מעהר געלערנטער טיפּ. אַלס פיהרענדיגער אַנאַטאָמיע־פּראָפעסאָר אין וויענער אוניווערזיטעט איז ער איינער פון די גייסט־רייכסטע פּלוידערער און וויצענמאַכער ביי זיינע טיפסטע פאַלבלעבע פאָרלעזונגען. אויך ער איז געוואַלטיג פלייסיג און אַרבייטזאַם ביז צוואַנציג שעה אין טאָג.

פאָרמיטאָג דאָצירט ער און עקזאַמענירט אין׳ם אוניווערזיטעט, שפּעט ביינאַכט פאָרשט ער אין זיין מעדיצינישען אינסטיטוט און שרייבט זיינע אויפ׳ן פאַך־געביט בעריהמטע וויסענשאַפטליכע חיבורים און יעדע פרייע שעה דורכ׳ן טאָג זיצט ער אין זיין שטאָטישען רעסאָרט־אַמט און שאַפט אַ געוואַלטיגע נעץ פון הומאַניטאַרע אַנשטאַלטען פאַר דער שטאָט וויען. פון דער גאַנצער וועלט פאָהרען שטאָטישע פאַכלייט קיין עסטרייך שטודירען די סאָציאַלע, סאַניטאַרע און הומאַניטאַרע איינריכטונגען פון פּראָפעסאָר טאַנדלער אין דער קאָמונע וויען. ער איז די מעכטיגע זייל. אויף וועלכער ס׳שטעהט די גאַנצע עפענטליכע פערזאָרגונגס־ווערק פון וויען און פון וואַנען די סאָציאַליסטישע הערשאַפט שעפּט די סימפּאַטיעס נישט בלויז פון דער מעכטיגער אַרבייטער־בעפעלקערונג אַליין. ספּעציעל פּראָפעסאָר טאַנדלערס קינדער־פערזאָרגונג, ווי אויך זיינע היגיענישע אויפטוען פאַר קאָמונאַלע פאָלקס־בעדער, שווים־פעלדער, ספּאָרט־פעלדער וכדומה, האָבען אין ערגעץ נישט זייער גלייכען.

צוויי פערשידענע טיפּען פון יודישע קעפּ. ברייטנער שטאַמט פון דער באַנק־בראַנזשע און פון דער האַרטער פינאַנס־לאָגיק און דער האַרטיגער איבער־גלאַנץ און אויבער־רייכטום האָט איהם געטריבען צום סאָציאַליזם. בשעת טאַנדלער שטאַמט פון אַ זעהר אָרימע יודישער פאַמיליע און האָט שוין קינדווייז געפיהלט נויט און צרות. (מען דערצעהלט אין וויען, אַז ביים קאַלטען ווינטער פלעגט ער זיך מוטוען וואַרימען אויפ׳ן נאָס ביי אַ מאַקאַראַני־בראַטער). ביי ברייטנערן איז געקומען דער סאָציאַליזם פון טראַץ און פערדרוס געגען זיין אייגענער רייכער סביבה, בשעת טאַנדלער איז אויף אַ נאַטירליכען אופן פון געזעלשאַפטליכקייט אַריינגעוואַקסען אין דער דאָזיגער בעוועגונג. הגם ביים נצחון פון עסטרייכישען סאָציאַליזם, איז טאַנדלער שוין געווען אַ בעקאַנטער געלעהרנטער און אויך ווירטשאַפטליך שוין פעסט אויף אייגענע פיס.

מיט יודישקייט האָבען ביידע שוין לאַנג קיין שום שייכות נישט. ביידע זענען קאָנפעסיאָנסלאָז (טאַנדלער זאָל אַפילו אין קייזערליכע צייטען האָבען געווען אַ משומד אַ קורצע צייט) און ווילען פון יודישען פאָלק און זיינע פּראָבלעמען און צרות אַבסאָלוט נישט וויסען. ווען די אַנטיסעמיטען זאָלען זיי נישט אָפּט דערמאָהנען אַלס יודען, וואָלטען זיי אַפשר אַליין נישט מעהר געדענקט, ווער זיי זענען. סיי ברייטנער, סיי טאַנדלער האָבען נאָך יודישע משפחות אין וויען (טאַנדלער איז אויך אַ לייבליכער קוזין פון מאַקס נאָרדוי). אָבער זיי אַליין האָבען זיכער אַפילו אין האַרצען קיין פונק יודישקייט נישט מעהר. ווי געוועהנליך בלייבט די טראַגעדיע, וואָס ביי יודען האַלט מען זיי פאַר גויים און ביי גויים האַלט מען זיי פאַר יודען.

(י. ט. א.) מ. א. טענעבלאַט.

דער הונדערט צוויי און פערציגסטער

וועגען דעם ניו־יאָרקער תליון וואָס האָט זיך אַליין אַ מיתה אָנגעטון

פון **ש. ניגער.**

דער תליון פון שטאָדט ניו־יאָרק — דזשאָן האַלבערט איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד. הונדערט איין און פערציג מענשען האָט ער אומגעבראַכט. דער הונדערט צוויי און פערציגסטער איז ער אַליין געוועזען. אַזוי דערצעהלען די צייטונגען.

געוועזען דער עקזעקוטאָר פון געריכט, דער אויספיהרער פון אַ פרעמדען ווילען — האָט זיך איהם פערגלוסט פרייהייט? איז איהם דערווידער געוואָרען די מכאַנישקייט פון דער האַרבער הענקער־פליכט און ער האָט געוואָלט איינמאָל כאָטש אויסקלייבען זיך אַליין דעם קרבן און בעגעהן דעם אַקט פון מאָרד כאָטש איינמאָל אין לעבען מיט כונה, מיט האַרץ, מיט אַ שטומער קללה אויפ׳ן צונג?

הונדערט איין און פערציג לעבענס אויסגעלאָשען — און די האַנד האָט נישט אַ ציטער געטון, און דאָס בלוט איז נישט אויפגעקאָכט געוואָרען — דער ריכטער האָט געהייסען, האָט ער דזשאָן האַלבערט, דער עלעקטראָ־מעכאַניקער, געטון זיין אַרבייט. אָבער עס איז דאָך פאָרט געזעסען אויפ׳ן עלעקטרישען שטוהל אַ לעבעדיגער מענש און נאָכדעם, ווי ער, דזשאָן האַלבערט, האָט זיין אַרבייט אָפּגעטון, איז דער מענש געוועזען טויט, די אָרומיגע זענען געוועזען בלאַס, און ער איז אַוועק שלאָפען אָדער שכור׳ן, און ער האָט בעקומען זיין מאָנאַטליכען געהאַלט אָדער פון שטיק, און דאָס איז געוועזען זיין „דזשאָב" — איז נישט נאַטירליך, אַז עס זאָל זיך איהם פערוועלען אַמאָל טויטען נישט אויס פליכט, נאָר ווייל ער, דזשאָן אַליין וויל עס? יאָהרען־לאַנג גענומען געלד פאַר אַ מיאוס׳ער, פערהאַסטער אַרבייט — נו, האָט איהם עפּעס אַ כח געטריבען צו פּרובען טון דאָס איין מאָל אומזיסט — וויזען זיך אַליין. אַז כאָטש ער האָט פערקויפט זיין נשמה דעם טייוועל, איז ער דאָך איבער איהר אַ בעל־הבית.

אָדער אפשר האַלט איהר פאַר אומגלויבליך אַז אַזאַ מין פערלאַנג זאָל אויפוואַכען אין אַ הענקער׳ס טעמפּער נשמה? איך קאָן מיר אויך נישט פאָרשטעלען דעם תליון אַנדערש, ווי אַ נפש, וואָס איז „אויף יענער זייט גוטס און שלעכטס". איך קאָן איהם נישט אויסמאָלען זיך אַנדערש, ווי אַן־אונטער־מענשען, אַ מענשען, וועלכער ווייסט נישט, וואָס ער טוט, און וועלכער איז נישט קיין פערברעכער (פערברעכען איז דאָך שוין אַ מדרגה, אַ מענשליכער בעגריף, און איהם, דעם מעכאַנישען, פּראָפעסיאָנעלען תליון, מוזען זיין פרעמד אַזעלכע בעגריפען); אָבער דזשאָן האַלבערט — איז ער דען געוועזען אַ געוועהנליכער הענקער? האָט ער דען רוהיג און טעמפּ געקאָנט שלאָפען נאָך דער דאָזיגער „אַרבייט"? ער איז געוועזען מעלאַנכאָליש, ער איז געוועזען פערביטערט, ער האָט זיך פאַר עפּעס, פאַר עמיצען געשראָקען (און שרעקען שרעקט מען זיך נאָר פאַר זיך אַליין, פאַר דעם אייגענעם געוויסען), איהם האָט עפּעס נישט געלאָזט רוהען. אַ סימן, אַז אין איהם איז געוועזען אַ ניצוץ פון קין׳ען, וועמעס גאָט האָט שוין געהערט זיין ברודער׳ס בלוט שרייט פון דער ערד. קין איז שוין מעהר נישט געוועזען קיין ווילדע חיה, וועלכע פערצוקט אומשולדיג לעבעדיגע בעשעפעניסען. מיט קין׳ען הויבט זיך אָן די מענשליכע געשיכטע, די געשיכטע פון שולד, פון קאַמף און פערברעכען. דזשאָן האַלבערט איז אומגעגאַנגען מיט קין׳ס צייכען אויפ׳ן שטערען, זיין נשמה איז פערוואָגעלט געוואָרען... האָט זי אפשר טאַקע געזוכט אַ תיקון? איז אפשר איהר פינסטערניש איבערגעשראָקען געוואָרען פון אַ שטראַהל ליכט? האָט ער אונז אפשר טאַקע געוויזען, אַז נישט דער טויט איז ביי איהם וואָכעדיג געוואָרען, ווי עס

(ווייטער זעה 5־טע זייט)

נייער פאלקסבלאט — דאס לאדזער לעבען

18 מאנטאג מערץ · ז' אדר ב' תרפ"ט
זון-אויפגאנג 5.47
זון-אונטערגאנג 5 43

פייערונג צום געבורטסטאג פון מארשאל פילסודסקי

(וו) צוליב דעם נאמען-טאג פון מארשאל פילסודסקי, וואס פאלט אויס מארגען, וועלען היינט אין אוונד די מיליטערישע און ציווילע ארקעסטערס אפשפילן א צאפשטיק.

מארגען אינדערפריה וועלען אין אלע געבעט-הייזער פארקומען גאטעסדינסטען, און נאכדעם א דעפילאדע פון מיליטער און מיליטערישע פאר-בערייטונג.

אין אוונט וועט אין פילהארמאניע פארקו-מען א פייערליכע אקאדעמיע.

הנחות ביים אומזאץ-שטייער

(2) די פירמעס, וועלכע האבען דאס רעכט צו גענים פון די הנחה צו צאהלען בלויז 1 פראצ. אומזאץ-שטייער, דארפען זיך, לויט דער נייער ארדנונג מכוח דעם ראזיגען שטייער, ווענדען מיט בקשות צו דער פינאנץ-מאכט פון 1-טען אינס-טאנץ. אזעלכע בקשות וועלען אנגענומען ווערען ביז'ן 15-טען מאי ה. י.

פאבאר-ליסטעס

פון יאהרגאנג 1908.

(2) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס ווע-רען צונויפגעשטעלט די רשימות פון די מיליטער-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1908, וועט דאס מיליטעריש פאליציייאישע ביורא ביים מאגיסטראט אין די נאהענטסטע טעג פונאנדערשיקען אויפאָרדערונגען וועגען מעלדען זיך אויף אפצוגעבען צונאב-אינפאר-מאציעס. די וועלכע וועלען זיך אין אנגעוויזענעם טערמין נישט צושטעלען, וועלען בעשטראפט ווערען מיט 150 זל. אדער 14 טעג ארעסט.

„זומער-צייט" אין די לעהר-אנשטאלטען

(וו) לויט א פעראָרדנונג פון שול-קוראטאר וועלען פון היינט אן די לעקציעס זיך אנהויבען אין די אלגעמיינע און מיטעל-שולען אן „זומער' דיג" ד. ה. פון 8 א זייגער אינדערפריה.

א פירמע בעט דעם געריכט צו פראלאנגירען איהרע וועקסלען

(2) עהערנעכטען האט זיך די פירמע „עמגעקא" געווענדעט צו דעם האנדעלס-געריכט וועגען פראלאנגירען די חובות-אפצאהלונגען אויף 3 חדשים. די פירמע מאטיווירט דאס מיט די מא-מענטאלע צאהלונגס-שוועריגקייטען.

אמטליכעס

(2) דער וויצע-פרעזידענט ד"ר וויעדינסקי הויבט היינט אן זיין געזונדהייטס-אורלויב אויף עטליכע וואכען. איהם וועט פערטרעטען דער לאווניק קוק.

שפירט-מאנאפאל-ארבייטער פאדערן א לוין-הוספה

(וו) די ארבייטער פון דעם שפירט-מאנאפאל האבען אויף אן אלגעמיינער פערזאמלונג, וועלכע איז נעכטען פארגעקומען אין לאקאל אויף נארו-טאוויטש 45, בעשלאסען ארויסצושיקען קיין ווער-שא א דעלעגאציע מיט א הוספה-פאדערונג.

Dr. med. ALBERT GOTLIB
פיעטריקאווער 26,
טעלעפאן 50-77.
אקושער און ספעציאליסט פון פרויען-קראנקה.
נעהמט אן פון 4 ביז 7 אוונד. 340

דאס פינטעלע יוד האט זיך ביי זיי דערוועקט

סענסאציאנעלע פאסירונג מיט א געשמד'טער פאמיליע

(—) זייט עטליכע טעג קלאפט אפ די שוועלען פון דעם ראבינאט, א 15-יעהריגע קריסטליך מיידעל כמעט א קינד, וועלכע בעט אן עצה ווי אזוי זי זאל זיך מגייר זיין. דאס אינטערעסאנטסטע דערביי איז, אז דאס קריסטליכע מיידעל רעדט זעהר גוט יודיש, איז א מבין אויף יודישקייט און בענקט זעהר שטארק צו דעם טאג, ווען זי וועט ווערען א יודיש-קינד.

אין ראבינאט האט מען זיך פעראינטערעסירט מיט דעם מיידעל און ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אט וואס:

זי איז א טאכטער פון א געוויסען וולאדימיר לונבערג, א פראוואסלאווער, א געוועזענער יוד, וולאדימיר האט אמאל געהייסען וואלף און האט גע-וואוינט אין א קליין שטעטעל אין רוסלאנד, ער האט געשטאמט פון אן אָרימער יודישער משפחה. וואלף איז אויסגעוואקסען כמעט אנאלפאבעט און אהן שום פאך אין האנד. אלס 20-יעהריגער בחור'על האט ער זיך פערליבט אין א פראוואסלאווער שיקסע פון דארף און זאי זענען זיך געטראפען מיט איהר און געשוואוירען איהר טריישאפט. וואלף איז אבער געווען זיכער, אז אינ'ם שטעטעל וועט ער מיט זיין מאריושא נישט קענען חתונה האבען. זיינע עלטערן וואלטען נישט אריבערגעטראגען די גרויסע חרפה און אין איין שעהנעם טאג, איז ער צוזאמען מיט מאריושאן — דאס איז געווען מיט 20 יאהר צוריק — אנטלאפען פון שטעטעל און געקומען קיין לאדז.

וואלף האט כמעט נישט געקענט קיין שום אנדערע שפראך ווי יודיש. אין לאדז איז ער אנגע-קומען אויף א שטעל און אזוי-גערופענעם שאכער-מארק, וואו ער האט פון די דארטיגע הענדלער צונויפגעזאמעלט דעם האנדעלס-אפצאהל. ווי נאר ער האט זיך עפעס איינגעארדענט, איז ער מיט מאריושאן אוועק צום פראוואסלאווענעם פאפ זיך געשמדט און געפראוועט א סוואדקע, אנשטאט וואלף האט ער בעקומען א נאמען וולאדימיר.

פון דעם זיווג איז געבוירען געווארען א זוהן יאן און א טאכטער העלענא.

וולאדימיר האט געלעבט אין זעהר שלעכטע מאטעריעלע בעדינגונגען, האט זיך גערונגען א קע-לער-שטוב אויף וואלבארסקא גאס און וואוינט דארט ער-היום.

דערווייל האט וולאדימיר פערלוירען די שטעלע אויפ'ן שאכער-מארק און איז אנגעקומען צו דער פירמע טרובאוויטש אויף אנגראראווא 9, שפעטער האט ער אויך די דאזיגע שטעלע פערלוירען און איצט איז ער וואָשני אין קינא „זאכענטא".

ס'איז אינטערעסאנט, אז דער פראוואסלאווענער וולאדימיר לונבערג קען נאך ביז היינט נישט קיין אנדערע שפראך ווי יודיש און האט אויך ערצויגען זיין זוהן און טאכטער אלס ריינע פראוואסלאווענע מענשען אין דער יודישער שפראך, אזוי אז אויך די קינדער רעדען פרוי יודיש אזוי ווי יעדעס אנדערע יודישע קינד.

פון דעם אלעם, וואס איז דא דערצעהלט, ער-ווארען איז זיך לייכט פארצושטעלען, אז וולאדימיר איז נישט געווען און איז נישט קיין גביר. דעריבער ווען זיינע קינדער יאן און העלענא זענען אויסגער-וואקסען האבען זיי געמוזט אנהויבען צו ארבייטען. יאן איז אוועקגעפאהרען קיין ווארשא און האט דארט בעקומען ארבייט און העלענא האט זיך פערדינגען אלס דינסטמיידעל ב' א יודישער פאמיליע אויף שוו. יאקובא 7. דאס 14-יעהריגע דינסטמיידעל האט זיך ביי דער יודישער פאמיליע איינגאנצען געפיהלט אלס יודיש קינד און אזוי האט מען זי אויך דארט בעהאנדעלט. מאכט זיך א מעשה, אז וולאדימירס פרוי, די אמתע פראוואסלאווענע, איז געשטארבען, פון דעמאלט אן האט די יונגע העלענא בעשלאסען אומבעדינגט איבערצוגעהן צום יודענטום.

זי קומט כמעט יעדען טאג אין ראבינאט און פערלאנגט מ'זאל אדורכפיהרען די פארמאליטעטען ווי זי ערקלערט וועט אויך איצט איהר פאטער און ברודער איבערגעהען צום יודענטום.

דאס קינד רעדט ווי א גאנצער בר-דעת און אריענטירט זיך גוט אין אלע פראגען. דער ראבינאט האט זיך פעראינטערעסירט מיט דעם ענין.

פערטשאדעט דריי פייערלעשער בעת א שרפה

(2) נעכטען, 4 א זייגער ביינאג איז אויסגע-בראכען א שרפה אין א קעלער אויף קילינסקא גאס 40. עס האט זיך אנגעצונדען פאפיר-אפפאל. תיכף זענען אנגעקומען פייערלעשער, און גענומען זיך צו דער רעטונגס-אקציע. דאס ברענען פונ'ם פאפיר-אפפאל האט אבער משמעות ארויסגעגעבען א מין גיפטיגען סם-רויך, וואס האט געבראכט דערצו, אז די פייערלעשער האבען געמוזט לעשען דאס פייער אין מאסקעס. דריי פון די פייערלעשער האבען, ווייזט אויס, נישט געהעריג פערזיכערט זיך מיט די מאס-קעס, און זיי זענען שטארק פערטשאדעט געווארען און אנידערגעפאלען גע'חלשט'ע אין דעם ברענענדען קעלער, אזוי אז מען האט זיי אליין געמוזט ראטע-ווען. זייער לאגע איז ערנסט אבער נישט געפעהרליך. דאס איינלעשען די שרפה האט געדויערט ביז 7 אוונד.

דער היזק איז א קליינער.

געזעלשאפט „לאקאטאר" פראטעסטירט

אויף א מיטינג געגען העכערונג פון דירה-געלד

(2) אין זאל פון פילהארמאניע איז נעכטען פארגעקומען א גראנדיעזער מיטינג, וועלכען עס האט איינגעארדענט די געזעלשאפט „לאקאטאר".

די רעדנער האבען אויף דעם מיטינג אנאלי-זירט און געשילדערט דעם ענין וועגען נייעם רעגי-רונגס-פראיעקט צו העכערען דאס דירה-געלד, כדי פאר דעם געלד צו בויען נייע הייזער און שטילען דעם דירה-הונגער.

אין א לענגערען רעפעראט ווייזט וויצע-פרעזי-דענט ראפאלסקי אן אויף דער אומרעאלקייט פון דעם פראיעקט, וואו די לאסט פון דער פליכט צו לינדערען די דירה-נויט פאלט איינגאנצען אויף דער ארימער און ארבייטענדער מאסע, בעת אין אזא אגרארער-לאנד, ווי פוילען איז, איז פון דער פליכט אנטייל צו נעהמען אין דעם בויען וואוינונגס-הייזער איינגאנצען בעפרייט די דארפישע בעפעלקערונג, וועל-כע שטופט זיך דאך אויך אין שטאט אריין. די שווערע לאסט פאלט אויסשליסליך אויף דער שטעטישער בעפעלקערונג, וועלכע לעבט איצט דערביי איבער א שווערען קריזיס.

די פערזאמעלטע האבען ארויסגעטראגען א פראטעסט-רעזאלוציע געגען דעם רעגירונגס-פראַ-יעקט צו העכערען דאס דירה-געלד. די דאזיגע רע-זאלוציע איז טעלעגראפיש איבערגעשיקט געווארען דעם מלוכה-פרעזידענט, און קאפיעס פון דער טע-לעגראמע — די מארשאלקעס פון סיים און סענאט, דעם מארשאל פילסודסקי, דעם מיניסטארען-ראט דעם פרעזעס בארטעל און דער פעדעראציע פון דער פעראייניגונג פון די לאקאטארען און סוב-לאקאטארען פעראיינען אין פוילען.

צום סוף פון דעם מיטינג איז פארגעקומען אנ'אינצידענט. איינינע אנוועזענדע פאליטישע געג-נער האבען געוואלט פערכאפען דעם מיטינג און איהם פיהרען ווייטער. די פאליציי וועלכע האט זיך געפונען אין זאל האט עס געשטערט און געצוואונ-גען דעם עולם צו פערלאזען דעם זאל.

פערשטארקטע קאנטראלע איבער'ן סאניטארען צושטאנד אין די בעקערייען.

(י.א.) "די געזונדהייטס-אפטיילונג ביים היגען מאגי-סטראט פיהרט שוין א לענגערע צייט א היפאטעק פון אלע מטגיגע אויפ'ן שטח פון דער שטאט לאדז בעקערייען, יאטקעס, קאוויארניעס, צוקערניעס, האטעלען, שפייז-קראמען א. אז. וו. אין דער דאַ-זיגער היפאטעק געפינען זיך גענויע פרטים וועגען סאניטארען מצב, אין וועלכען די דערמאנטע אונ-טערנעהמונגען געפינען זיך, וואס פארע ענדערונ-גען דארפען אין זיי דורכגעפיהרט ווערען בכדי זיי זאלען ענטשפרעכען די פערפליכטענדע פאר-שריפטען.

דעסגלייכען ווערען אין דער דערמאנטער הי-פאטעק נאטירט די רעזולטאטען פון אלע סאני-טאר-רעוויזיעס און אויך די ארויפגעלייגטע שטרא-פען פאר נישט אפהיטען די פערפליכטענדע פאר-שריפטען.

איצט אין צוזאמענהאנג מיט די אלץ-מעה-רענדע זיך אנטיסאניטארע פראצעסען, האט דאס היגע שטעטישע געריכט זיך געווענדעט צום סאני-טארען אינספעקטאר פון דער שטאט לאדז ד"ר באלעסלאוו מיסיאן מיט'ן פארשלאג, אז צו יעדען פראטאקאל, וואס די סאניטארע אינספעקציע וועט אין דער צוקונפט צוזאמענשטעלען געגען די שול-דיגע פאר נישט אפהיטען די סאניטארע פארשריפ-טען און איבערשרייטען אין געריכט — זאל אומבעדינגט בייגעלעגט ווערען אנ'אויסצוג פון אט דער היפאטעק און בפרט זאל אנגעגעבען ווערען וויפיל מאל דער אנגעקלאגטער איז שוין פאר ענליכע פערברעכענס צוגעצויגען געווארען צו פעראנט-ווארטליכקייט און בעשטראפט געווארען.

די דאזיגע אינפארמאציע איז דער געריכטס-מאכט נויטיג, בכדי צו קענען לגבי די נאטארישע אנגעקלאגטע אנווענדען הארבערע שטראף-סאנקציעס.

ווי אזוי א לעמבערגער סוחר צאהלט וועקסלען

(—) ה' ערוואַרד לוריע, א לאדזער סוחר (פיעטריקאווער 69) האט שוין זייט א פאר חדשים צוויי פראטעסטירטע וועקסלען אויף 180 זלאטעס, וועלכע האט זיך געהערט ביי א לעמבערגער גאלאנטעריע-סוחר יעקב קעפפער.

ה' לוריע האט זיך עטליכע מאל שריפטליך געווענדעט צו קעפפער'ן ער זאל אויסקויפען די וועקסלען, אבער אומזיסט.

מיט א פאר טעג צוריק האט ה' לוריע בע-זוכט לעמבערג און בעשלאסען צו ווענדען זיך פער-זענליך צו קעפפערן ער זאל בעצאהלען פאר די וועקסלען, קעפפער האט זיך נישט דערשראקען און „פערזענליך" זיך אפגעזאגט די וועקסלען אויסצוקוי-פען. דאן האט ה' לוריע ערקלערט, אז ער וועט קעפפערן איינקלאגען.

דאס איז ה' קעפפער געווארען שטארק אויפגע-רעגט זיך געווארפען אויפ'ן לאדזער סוחר און איהם אכזריות'דיג צושלאגען.

ה' לוריע האט געגען ה' קעפפער פערפיהרט א פראצעס.

א געשלעג ביי א דין-תורה

(—) ביי איינעם פון די היגע מורה-הוראות איז נעכטען פארגעקומען א דין-תורה, נאכ'ן ארויס-זאגען דעם פסק איז ענטשטאנען א גרויס געשלעג צווישען די אנטיילנעהמער אין די דין-תורה און אלס רעזולטאט פונ'ם געשלעג איז איינער אייזיק יאקובאוויטש ערנסט פערוואונדעט געווארען.

די געשיכטע פון דער דין-תורה איז פאלגענ-דע: מיט א יאהר צוריק איז ביי איינעם א שניידער אייזיק יאקובאוויטש אויף באלוטא 9 פלוצלונג גע-שטארבען די פרוי און ער איז געבליבען איינזאם מיט 2 קליינע קינדערלעך, באלד האבען זיך אבער געפונען „גוטע" מענשען, וועלכע האבען דעם יונגען אלמן אנגעהויבען שדכענען שידוכים. דער ערשטער שידוך, פון וועלכע ס'איז באלד געווארען איז געווען מיט א געוויסער יהודית ראזענצווייג, א מיידעל מיט 400 זלאטעס נדן. דער נדן איז באלד אוועקגעגאנ-גען און אייזיק יאקובאוויטש האט זיך ארומגעזעהען, אז ער איז געבליבען נאר ביי א זעהר קראנקער פרוי, וועלכע מ'האט איהם אריינגעשלייערט. ס'האבען זיך אנגעהויבען מחלוקת און אין שעהנעם טאג זענען געקומען עטליכע מיטגלידער פון יהודית'ס משפחה, צוגענומען אלץ, וואס האט זיך געפונען אין שטוב און אפילו די שניידער-מאשין, וועלכע איז נאך נישט איינגאנצען אויסגעצאהלט ביי זינגער'ן. יאקובאוויטש איז געבליבען ביי די הוילע ווענט און האט זיך אנגעהויבען צו קלאגען אין געריכטען און צו די דין-תורות. יעדעס מאל נאך אזא דין-תורה קומט צו א געשלעג און ס'רינט בלוט.

אייזיק יאקובאוויטש איז נעכטען ביי אזא גע-שלעג ערנסט פערוואונדעט געווארען און ער האט געמוזט אנקומען צו הילף פון א דאקטאר.

Dr. DONCHIN
מאניושקי 1, טעלעפאן 97-9
ספעציאל-ארצט פאר אויגענקראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 10—1 מיטאג און 4—7 נ.מ.
זונטאג פון 10 ביז 1 ביטאג.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערען-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, נארוטשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

א קאָנפערענץ וועגן א נייער טורמע

(וו) אין דער וואָיעוואודסטווע איז אויף א קאָנפערענץ בעהאַנדעלט געוואָרן די פראַגע וועגן דער נייער טורמע, וועלכע דאַרף אויסגע-בויט ווערן אויף פּאָמאָרסקאַ גאַס און איז אויס-גערעכנט אויף 1400 אַרעסטאַנטען.

עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגן דער קאַ-נאַליזאַציע, וועלכע איז אין קאַנאַליזאַציאָנס-פּלאַן נישט פאָרויסגעזעהען ביז צו דעם פּונקט, וואו עס דאַרף שטעהן די צוקינפטיגע טורמע.

אינזשיניער סקשיוואַן האָט אין דער פראַגע ערקלערט, אַז אויב די רעגירונג וועט אויף דעם צוועק אָס׳גנירען א ספּעציעלע סומע, וועט די קאַנאַליזאַציע צי׳ עפיהרט ווערן ביז צום נויטיגען אָרט.

אַפּטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

פּ. וואָיטיצקי (נאַפּיורקאָווסקי 27), וו. דאַ-ניעלעווסקי (פּיעטריקאָווער 127), אילניצקי און צימער (וואולטשאַנסקאַ 37), ליינוועבער (פּריי-הייטס-פּלאַץ 2), האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1), י. קאַהאַנע (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 80).

גרויסע פּורים-פייערונג

פון קרן-קימת:

דעם קומענדיגען זונטאָג קומט פאָר אין זאַל פון פילהאַרמאָניע אַ גרויסע פּורים-פייערונג לטובת דעם קרן קימת לישראל.

אין פּראָגראַם פון דער פייערונג געהען אַריין צווישען אַנדערעם טראַדיציאָנעלע פּורים פאָרשטע-לונגען, אינסצעניזאַציעס פון די נייעסטע העברע-אישע שאַפונגען, כאָר, באַלעטען א. ד. ג.

אין יודישען טעאטער

גאסטראלען פון דארא ווייסמאן.

כדי צו געבען די מעגליכקייט דעם בריטען יודישען טעאַטער-פּובליקום צו זעהען דאָראַ ווייסמאַן אין דער פּיעסע „ווייב און געליבטע“ האָט די דירעקציע בעשלאָסען היינט צו שטעלען די דאָזיגע פּיעסע צו פּאָפּולערע פּרייזען.

פון „פּאַפּולאַרני“.

„אַלי־באַבאַ און 40 גזלנים“ די פּרעמיערע האָט ביים פּובליקום זעהר אויסגענומען און ווערט היינט ווידער געשפּילט.

פון „אררט“

„מים יודעאַ“ האט געזונגט

אַלזאָ — נאָך די לעצטע פאָרשטעלונגען פון פרייטאָג, שבת און זונטאָג אין „אררט“ קאָן מען שוין אויף זיכער קאָנסטאַטירען, אַז דער נייער פּראָגראַם א. ג.: „מים יודעאַ“ איז אַרויס א זיגער און האָט איינגענומען די הערצער פון דעם לאָדזער טעאַטער-עולם. אַלע דריי טעג איז די „מים יודעאַ“ געגאַנגען ביי אויספּערקויפטע זאַלען, און אין אונזער ליבען „אררט“ האָט עס געקאָכט, ווי אין א קעסעל.

נומער נאָך נומער איז אויפגענומען געוואָרען מיט אמת׳ער בעגייסטערונג, און די בראַווע „אררט“-לייט זענען בעראַנקט געוואָרען מיט שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען.

היינט — „מים יודעאַ“.

וואוילטעטיגע קינא-פארשטעלונגען.

(—) דער קאָמיטעט צו שטיצען די קינדער פון דער פאָלקס־שול נומער 114 אויף ריבנאַ־גאַס אָר־רענט איין היינט פון 4 אַ זייגער ביז 11 אין אָוונד קינאָ־סעאַנסען אין קינאָ „סירענאַ“ אויף אַלעקסאַנ־דראָווסקאַ גאַס. די גאַנצע הכנסה געהט לטובת דער פּסח־אונטערשטיצונג פאַר די קינדער און אויף זומער־קאָלאָניעס.

דער הונדערט צוויי און פערציגסטער

(שלוס פון 3-טע זייט).

ווערען געוועהנליך וואָכעדיג טויטע ביי תלינים און קברות לייט, נאָר, פערקעהרט, דאָס לעבען איז אין זיינע אויגען געוואָרען ביליג און ברודיג, דער-מיט, וואָס ער האָט געזייגט דער וועלט, אַז זיין אייגענע עקזיסטענץ האָט פאַר איהם קיין ווערט נישט געהאַט, — האָט ער אפשר געוויזען, אַז ער איז נישט געווען גלייכגילטיג צו די לעבענס, וועל-כע ער האָט פערבּרענט? אין זיין לעצטער האַנד-לונג איז אפשר געווען אַן אויסדרוק פון דעם גע-פיהל, אַז זיינע אַלע פריהערדיגע מאָרד-אַקטען זענען געווען אַקטען פון מאָרד, נישט קיין מעכאַ-נישע פונקציעס פון א שטאַטס-בעאַמטען?

אפשר האָט ער בעוואָלט אונז זאָגען מיט זיין טויט: „איך פיהל, אַז איך בין שולדיג, מיטשולדיג אין די געזעצליכע מאָרדען, פון וועלכע איך בין געווען דער אינסטרומענט. איך בין געווען טאַקע נאָר א געצייג, אָבער עס איז ערגער צו זיין א גע-צייג פון דעם אַנדערענס פערברעכענס, איידער זיי אַליין צו בעגעהן“. און ער האָט זיך אַליין אָנגעטון א מיתה, כדי אויסצוקויפען די זינד פון זיין ביז-אַהעריגען שקלאַפען מיט אָט דעם לעצטען אַקט פון פרייען ווילען?

כ׳האָב דורכגעלייענט אָט די שורות — און געפרעגט זיך אַליין אין די געדאַנקען: צו וואָס שרייב איך דאָס? צו וואָס זיך גריבלען אין די גע-פיהלען פון אַן׳אומגליקליכען און עקעלהאַפטען נפש? וואָס נעהט אונז אָן אָט דער דזשאַן האַל-בערט? וואָס פאַר א שייכות האָבען מיר צו זיין שוידערליכען לעבען? און וואָס איז פאַר אונז זיין פרייוויליגער טויט, א טויט, וואָס וועט פון קיינעם נישט בעדויערט ווערען? (איך שטעל מיר נישט פאָר, אַז קינדער אפילו זאָלען וויינען נאָך א טאַ-טען א תליון. איך קאָן מיר נישט אויסמאָלען א תליון — א טאַטען... קומט ער אַהיים פון דער „אַרבייט“ און נעהמט אַרום זיין קינד און קושט עס? גיט דאָס קינד נישט קיין געשריי: „נעהם צו די הענד, כ׳האָב מורא“! צוליב וואָס און צוליב וועמען מאַכען אָט די אַלע השערות, און חקירות? פון דער פינסטערניש קומען זיי, די דזשאַנס, און צו דער פינסטערניש קעהרען זיי זיך אום צוריק. זיי זענען מחוץ למחנה פון דער מענשהייט — זאָ-לען זיי דאָרט בלייבען!

אָבער... דער הענקער דזשאַן האַלבערט מיט זיין מרה-שחורה, מיט זיין שרעק און מיט זיין בע-געהן זעלבסטמאָרד איז אונז נאָהענט געוואָרען. ווי באַלד אַז ער האָט געליטען יסורים, וויבאַלד אַז ער האָט נישט געקאָנט בלייבען צווישען די לע-בעדיגע, וויבאַלד אַז ער האָט זיך געשראָקען און אפשר געשעהמט זיך פאַר עפּעס, איז ער דערמיט גופא שוין געוואָרען אונז א ברודער. איז שוין אפילו אין דער אונמענשליכקייט פון זיין „פּרנסה“ געווען עפּעס, וואָס האָט איהם מענשליך געמאַכט. עפּעס, וואָס האָט שוין צו טון נישט מיט טעמפּ-קייט, נאָר מיט רשעות, מיט ביטערער, קראַנק-ליכער בייזקייט. וואו עס איז דאָ חרטה אָדער אפילו נאָר פערדרוס איז דאָ זינד, און זינדיגע געהערען צום מענשליכען מין, מעגען זיי זיין אפילו געדונגענע מערדער.

און נאָך א זאַך האָט ער אויפגעטון דערמיט, וואָס ער האָט געמאַכט אַליין א סוף צו זיין אומ-ווירדיגען לעבען. ער האָט אַריינגעוואָרפען, גע-מוזט אַריינוואַרפען א פונק פון אומרוהע, פון צווייפעל אין די קאַלטע נשמות פון די, וועלכע האָבען איהם און זיין גלייכען געמאַכט פאַר א גע-צייג פון געזעץ. אויב ער, דער תליון, אַן׳אָרים פינסטער מענשעל — האָבען זיי געמוזט מהרהר בתשובה זיין — אויב ער האָט זיך געשראָקען פאַר די שאָטענס פון זיינע מענשליכע קרבנות, היינט ווי קאָנען זיי רוהיג בלייבען. זיי, די גע-בילדעטע און אויפגעקלעהרטע, זיי, די זיילען פון דער געזעלשאַפט? האָבען זיי דאָך, נישט דזשאַן האַלבערט אַרויפגעזעצט אויפ׳ן שטול פון טויט די הונדערט איין און פערציג פער׳משפט׳ע? זענען זיי דאָך די אמת׳ע שולדיגע, די פעראַנט-וואָרטליכע, נישט ער. זענען זיי דאָך די געבער און די אמת׳ע אויספיהרער פון דעם געזעץ וועגען טויט-שטראָף, נישט ער, דער געדונגענער עקזעקוטאָר. האָבען זיי דאָך איהם געדונגען, איהם און אַזעלכע. ווי ער. היינט, ווי קאָנען זיי רוהיג שלאָפען, ווען אפילו ער, זייער שליח, האָט דער-שפּירט אויף זיין שמאָלען, טעמפּען שטערען דעם צייכען פון קין? ווי קאָנען זיי בלייבען צופרידען מיט זיך אַליין און מיט דער גאַנצער מאַשינעריע פון זייערע געזעצען, ווען דאָס קלענסטע שרייפעלע אין אָט דער מאַשין האָט זין דערפיהלט איבעריג און איבעלדיג אויף דער וועלט?

אַזעלכע און ענליכע פראַגען מוז אויפוועקען אין אונזערע געזעץ-היטער. אין אונזערע געזעץ-געבער דער קרבן פון דזשאַן האַלבערט, דער קרבן, וועלכער האָט נישט אויסגעקויפט די הונדערט איין און פערציג — און פיל פיל אַנדע-רע — געזעצליכע קרבנות פון דעם עקעלהאַפט-מעכאַנישען „עלעקטרישען שטוהל.“

ספּאָרט-בעוועגונג.

„טוריסטען“—„לעגיאַ“ (וואַרשאַ) 1:1 (1:1)

די היגע „טוריסטען“, ווילענדיג ווי געהעריג זיין צוגעגרייט צו די ליגע־מייסטערשאַפטס־קאַמפען, וועלכע הויבען זיך שוין אָן, האָבען נאָך מיט 2 וואָכען פאַר זייער ערשטען מעטש אָנגעהויבען זייער פוס־באַל־סעזאָן. דעם ערשטען מעטש האָבען זיי גע־שפּילט פאַר 8 טאָג, מיט דער וואַרשאָווער „פּאָלאָניא אין וואַרשא, און דער מעטש האָט זיך פערענדיגט רעמי 2:2.

נעכטען האָבען די „טוריסטען“ אַראָנזשירט קיין לאָדז די וואַרשאָווער „לעגיאַ“, איינע פון די שטאַרקסטע פוסבאַל־מאַנשאַפטען אין פּוילען. דער מעטש האָט זיך פערזאָגט צו זיין זעהר אינטערעסאַנט פאַר די „טוריסטען“ איז דאָס געווען דער לעצטער ערנסטער טרענינג פאַר דעם ערשטען ליגע־מעטש מיט „וואַרטא“, וועלכער וועט פאָרקומען דעם נאָהענסטען זונטאָג אין פּויזען.

די סענסאַציע פון טאָג איז געווען דאָס, וואָס אין דער מאַנשאַפט פון „לעגיאַ“ האָט געשפּילט דער געוועזענער שפּילער פון דער לעמבערגער „חשמונאי“ שטויערמאַן.

„לעגיאַ“ איז אַרויסגעטרעטען מיט פאָלגענדע מאַנשאַפט: אַקימאָוו, מאַרטינא, ושיעמיאַן, צעבוּ־לאַק, פּושעוריעצקי 1 און 2, בערענט, קאָטקאָווסקי, לאַנקאָ, שטויערמאַן, מאַטערסקי.

„טוריסטען“: מיכאלסקי, קאַראַש, אַל. קוביק, הינץ, שולץ, קאַהאַן, מיכאַלסקי, בלאַשטשינסקי, אַלאַשעווסקי, סטאָלאַרסקי, פראַנקוס.

דעם מעטש הויבען אָן די „טוריסטען“ דאָס שפּילען איז שווער צו ענטוויקלען, צוליב׳ן שלעכטען צושטאַנד פון פּלאַץ, וועלכער איז פול מיט שניי, בלאָטע און וואַסער, אַזוי אַז דאָס שפּילען האָט זיך נישט געקענט ענטוויקלען.

דאָס איינציגע אינטערעסאַנטע פון שפּילען זע־נען די אָפטע אונטער־טויער־סיטואַציעס אונטער ביי־דע טויערען. מעהר אין דער ערשטער העלפט פון שפּילען האָט „לעגיאַ“ וועלכע האָט דאָס געלעגענהייט אַרויסצוווייזען זייער קענטעניש און טעכניק. אָבער דאָ זעהט מען אַ מערקווירדיגע ערשיינונג, שטויערמאַן, וועלכער זייענדיג אין „חשמונאי“ האָט כסדר גע־שריגען אויף דעם פּלאַץ בעת׳ן שפּילען, פילט זיך נאָך היינט פרעמד צווישען די נייע חברים און... מען הערט איהם נאָרנישט... אָבער וואָס אַנבעלאַנגט דאָס שפּילען, איז ער דער אַלטער שטויערמאַן, דער אַלטער גוטער שיסער אויפ׳ן געגנערס טויער און מיכאַלסקי, קאַראַש און קוביק האָבען פיל אַרבייט.

און נאָר אַ דאַנק די רערמאַנטע שפּילער האָבען די „טוריסטען“ צ ופעראַנקען, וואָס „לעגיאַן“ גע־לונגט נישט אין דער ערשטער העלפט צו ערצילען דאָס געווינס.

דאָס ערשטע טויער פון טאָג איז געפאַלען אין דער 17. מינוט, פאַר די „טוריסטען“. דאָס טויער האָבען זיי ערצילט נאָך אַ פריי־שטויס. דעם באַלעם האָט דער טויערמאַן אַרויסגעלאָזט פון די הענד. דער שטאַנד 1:0 בלייבט נישט לאַנג. אין דער 32. מינוט געלונגט שטויערמאַנען דורך אַ שאַרפען שאָס צו ערצילען אַ שעהנעם גאָל און דער רעזולטאַט 1:1 בלייבט נישט געענדערט.

די צווייטע העלפט איז אַבסאָלוט נישט אינ־טערעסאַנט, ווייל ביידע מאַנשאַפטען, שטרעבענדיג צו ערצילען דאָס געווינס, שפּילען ברוטאַל. אַנשטאָט שפּילען אין באַלעם, שטרעבט יעדער שפּילער דעם געגנער אַריינצוואַרפען אין דער בלאָטע. זעלבסט־פערשטענדליך רופט דאָס אַרויס אין דער ערשטער מינוט אַ געלעכטער, אָבער אין אַלגעמיין לאָזט די צווייטע העלפט איבער אַ שלעכטען איינדרוק.

דער סוף רעזולטאַט 1:1 איז פאַר די „טוריס־טען“ אַ בכבוד׳דיגער.

ריכטער ה׳ אַנרשעיאַק — גוט.

כ. א—ן.

*

ס׳איז כדאי צ ובעמערקען, דאָס די בעלי־בתים פון פּלאַץ, דאָס מאָל די „טוריסטען“ האָבען גאָרנישט געטון, כדי לייכטער צ ומאַכען דעם צו־גאַנג צום פּלאַץ, און דאָס פּובליקום האָט געמוזט קריכען אין בלאָטעס און קאַלושעס, ביז זיי איז גע־לונגען זיך אַריינצובעקומען אויפ׳ן פּלאַץ. די „טו־ריסטען“ דאַרפען מעהר נישט אַזוי גרינג צו שעצען דאָס פּובליקום.

„ל.ק.ס.“—„אַרקאַן“ 1:4 (0:2)

אין אַלע פוסבאַל־קלובען גרייטען מען זיך שטאַרק צום אָנקומענדען פוסבאַל סעזאָן, וועלכער הויבט זיך שוין אָפיציעל היינט אָן.

„ל.ק.ס.“ געהט אין ערשטען פייער איבעראַכ־טאָג זונטאָג מיט די וואַרשאָווער „פּאָלאָניאַ“ דאָס וועט אויך זיין דער ערשטער מייסטערשאַפטס־מעטש אין לאָדז. די צוויי טרענינג־מעטשען וועלכע די „ל.ק.ס.“ האָבען געהאַט, (פאַראַכטאָג מיט „ווידזעוו“ און נעכטען מיט „אָרקאַן“) האָט זיי ווייניג וואָס גע־קאָנט ברענגען, ווייל די פּלעצער זענען געווען בע־דעקט מיט אַ הויכען שניי אָדער טיפען בלאָטע. אַזוי דאָס די שפּילער האָבען נישט געקאָנט געניסען, דאָס וואָס זיי האָבען זיך פאָרגעשטעלט, אין דער ערשטער רייה אַ צוזאַמענשפּיל פון דער מאַנשאַפט.

נישט קוקענדיג אויף די שלעכטע בעדינגונגען זענען דאָך געקומען צום נעכטיגען מעטש ביי טויזענד מענשען, וועלכע האָבען זיך אויפ׳ן ראָזיגען מעטש נישט שלעכט... געוויילט. צוקוקענדיג צו דעם וואָס קומט פאָר אויפ׳ן פּלאַץ, ס׳איז קלאָר דאָס ביי אַזאַ לאַגע האָט דער מעטש נישט געטראָגען זיין אייגענט־ליכען כאַראַקטער.

ביידע מאַנשאַפטען האָבען נישט קוקענדיג אויף זיין כאַראַקטער געשפּילט זעהר אָפּפערוויליג, אַזוי דאָס דער קאַמף איז געווען זעהר אַ שאַרפער, פון די ערשטע מינוטען אָן האָט „ל.ק.ס.“ אַ שטאַרקע איבערמאַכט און ביז צו דער העלפט שיסט זי 2 טויערן דורך צילען און קרולען.

אין דער צווייטער העלפט איז ווידער די זעלבע לאַגע ביידע מאַנשאַפטען שפּילען זעהר שאַרף נישט אָבשטעלענדיג זיך אַפילו מיט נישט דערלויבטע מיטלען. „ל.ק.ס.“ בעהערשט ווידער דעם פּלאַץ און ס׳געלונגט זיי צו פערגרעסערען דעם רעזולטאַט מיט נאָך 2 טויערן. ערשט האַרט פאַר׳ן סוף פונ׳ם מעטש געלונגט ענדליך „אַרקאַן“ צו ערצילען אַנ׳עהרען־טויער וועלכען זיי האָבען זיך פולשטענדיג פערדינט.

*

נישט קוקענדיג אויף דעם רעזולטאַט מוז „ל.ק.ס.“ זיך שטאַרק צוגרייטען צום נאָהענסטען מעטש נעגען „פּאָלאָניא“ זי טאָר בשום אופן דעם געגנער נישט גרינג שעצען זי דאַרף געדענקען דאָס יעצט האַנדעלט זיך שוין אין 2 פונקטען וועלכע ווילען שפּעטער האָבען אַ גרויסע בעדייטונג.

ערשטער ליגע-מייסטערשאַפטס-מעטש נישט צושטאַנד געקומען

„רוך“—„פּאָלאָניאַ“ (וואַרשאַ) 1:5

קאַטאָוויץ, 17. (ספּ. טעל.) היינט האָט געזאָלט פאָרקומען דער ערשטער ליגע־מייסטער־שאַפטס־מעטש, צווישען דער וואַרשאָווער „פּאָלאָניאַ“ און דעם אויבערשלעזישען „רוך“. צוליב׳ן שלעכטען צושטאַנד פון פּלאַץ איז דער מעטש אין דער 20־טער מינוט איבערגעריסען געוואָרען.

נאָכדעם האָבען די אויבערדערמאָנטע 2 מאַנ־שאַפטען געשפּילט אַ פריינדשאַפטס־מעטש, וועלכער האָט זיך פערענדיגט מיט אַ נצחון פון „רוך“ אין פערהעלטניש 1:5.

נישט אין כעלם נאר אין טושין

(פון די פּראָווינץ-מעשׂיות)

ס׳איז דאָ א ק״ק אין לאָדזער וואָיעוואודזטווע און טושין איז איהר נאָמען.

טושין פערמאָגט א רב זאָל געזונד זיין, א בעדער, א חזן און א טוקערין, א פעלדשער מיט באַנקעס, און דער עיקר א פאָלקס-באַנק מיט גע-זעלשאַפטליכע טוער... (גבאים אַזעלכע).

פערמאָגט אָבער ק״ק טושין צווישען איהרע געזעלשאַפטליכע טוער צוויי אַנטיטשנע אַנטיקלעך, פרי-עך הדר׳לעך אמת׳ע צאַצקעס — פּימסענהאָלץ. זייער אַריינקלערען אין א זאַך, זייער חריפות, זייערע השגות, פשוט אָפענע מוחות. פראָפ. איינ-שטיין מיט זיינע אַלטע און נייע טעאָריעס, מעג זיך פערשטעקען אַקעגען זיי. איהר ווילט אודאי וויסען ווי זיי הייסען? מהיכי תיתי, נישטאָ זיך מיט זיי וואָס צו שעהמען, איינער הייסט משה שמש און דער אַנדערער יאָקעל פּיפּיק.

וויהי היום מאַכט זיך א מעשה, אַז די טושי-נער פּני מיט משה שמש און יאָקעל פּיפּיק בראש, זענען זיך צוזאַמענגעקומען אויף אַנ׳אסיפה זיך משואל עצה זיין וועגען דעם, וואָס אין דער פאָלקס-באַנק איז די הוצאה גרעסער פון דער הכנסה מיט 100 גילדען, און אַז מ׳וועט בעצייטענס נישט זעהען צו פערשטעקען דאָס לאָך, קאָן חלילה ווערען א לאָך, אַז, מי ידמה לך.

האָבען די געזעלשאַפטליכע טוער מיט משה שמש און יאָקעל פּיפּיק בראש געמאַכט אסיפות נאָך אסיפות, מ׳האָט זיך געריבען די שטערענס, געשאַרפט די מוחות, געבראָכען די קעפּ, מ׳האָט איבערגע׳חשבנ׳ט די חשבונות, געקלערט אַהער, געקלעהרט אַהין, יעדערער האָט זיך אַרויסגעזאָגט סברות און השערות ביז די ישועה איז געקומען און געקימען די ישועה איז טאַקע נאָר דורך די צוויי טוער האדון ר׳ משה שמש און האדון ר׳ יאָקעל פּיפּיק, זיי זענען געפאַלען אויפ׳ן ריכטיגען שכל.

ראשית האָבען זיי און פערשטעהט זיך בהסכם כולם געשטראָכען די פּאָזיציע פון טיי מיט צוקער, וואָס מ׳גיט יעדען טאָג די בעאַמטע אין באַנק (דורכ׳ן יאָהר מאַכט דאָס אויס א שעהנע פאָר גילדען), ושנית זאָל מען אויפהערען צו האַל-טען די יודישע צייטונג, — די ביידע פּאָזיציעס וועלען דעקען די הונדערט זלאָטעס, און ס׳איז געוואָרען שלום על ישראל בק״ק טושין.

און דער עיקר איז וופרט, עס זאָל פערשרי-בען ווערען לדורי-דורות, אַז ס׳האָט זיך נאָך געפּו-נען איינער פון די כלל-טוער, נאָר א שאַרפער מוח, וואָס האָט אַריינגעטראָגען א פאָרשלאַג, מ׳זאָל סקאַסירען דעם אויסקערען אַלע טאָג די באַנק און במילא וועט נאָך זיין אין באַנק אַנ׳עודף... דער גאונישער איינפאַל איז אַלעמען שטאַרק געפעלען געוואָרען, און אין דער קומענדיגער זיצונג וועט דאָס געשטעלט ווערען צום אָפּשטימען.

שר של אש.

אריגינעלע שווינדלערייען פון יודישע שנאָרער

(א בריף פון ריגע)

איצט איז אַ ביטערע און גרויזאַמע צייט. מענשען ווערען אַלץ האַרטער און פיהלען אַלץ ווייניגער מיט די אָרימע לייט, רעריבער זוכען היינטיגע קבצנים אויסצוטראַכטען עפּעס אַ שפּיצעל, מיט וועלכען מען זאָל קענען ריהרען די הערצער פון מענשען און אַרויסבעקומען פון זיי אַ פּאָר גראָשען. און — מ'קען נישט זאָגען — עס זעגען פערהאַן זעהר טאַלאַנטפולע אָרימעלייט, ביי וועמען די פאַנטאַזיע אַרבייט, ווי ביי דעם גרעסטען קינסטלער. דאָס זעהט מען, צום ביישפּיל, פון „חנן דעם טויטען־פריינד". ווי עס רופען איהם אַלע קבצנים, וואָס וואוינען מיט איהם צוזאַמען אין דעם נאַכטלעגער־הויז פאַר בעטלערס.

שוין יאָהרען לאַנג ווי חנן פערנעהמט זיך מיט דעם, וואָס יערען פריהמאָרגען שטודירט ער אויס אַלע ריגער צייטונגען, און וואו ער זעהט נאָר אַ מעלדונג וועגען דעם, אַז איטיצער איז געשטאָרבען, פערשרייבט ער ביי זיך דעם אַדרעס, און דערנאָך געהט ער אַזעק לויט די אַדרעסען, און קלינגט אָן אין טיר. די טיר עפענט איהם געוועהנליך אַ פעהזיינטע פרויענצימער, און זי פרעגט, וואָס ער דאַרף, מאַכט ער זיך, ווי ער ווייסט גאָרנישט, וואָס עס האָט פּאַסירט און ער פרעגט אויף דעם פערשטאָרבענעם. די פרוי קוקט איהם אָן מיט פערוואונדערונג, און זי פרעגט:

— איהר ווייסט גאָר נישט, אַז דער, אויף וועמען איהר פרעגט, איז געשטאָרבען?

חנן ווערט כלומרשט אַ צוטרייסעלטער פון דער טרויעריגער נאַכריכט. ער הויבט אָן יאָמערן און קלאָגען אַזוי שטאַרק, אַז די פרוי, אָדער די טאָכטער, אָדער די שוועסטער פונ'ם פערשטאָרבענעם, הויבט איהם שוין אָן צו טרייסטען. מ'רופט איהם אַריין אין שטוב, מ'בעט איהם זיצען. ווען ער בערוהיגט זיך, פרעגט איהם די פרוי, וואָס עס איז אייגענטליך דער צוועק פון זיין בעזוך, צו וואָס ער האָט איצט בעדאַרפט דעם פערשטאָרבענעם... דערמאָלט דערצעהלט חנן מיט טרעהרען אין די אויגען, אַז ער איז געווען אַן אַלטער חבר פון דעם פערשטאָרבענעם, אַז ער איז געגאַנגען מיט איהם צוזאַמען אין חדר, אָדער אין שול, אָדער (ווען עס גיט זיך איהם איין צו דערוויסען זיך געגויערע איינצעלהייטען וועגען דעם פערשטאָרבענעם), אַז ער האָט געאַרבייט מיט איהם צוזאַמען, איצט איז ער שוין אַ סך יאָהרען געווען אין דער פרעמד, אָבער דאָ נישט לאַנג האָט ער זיך צופעליג געטראָפען און גאַס מיט זיין יוגענד־פריינד. ער האָט איהם דערצעהלט וועגען דעם, אַז איהם געהט נישט בעזונדערס גוט, און זיין פריינד, דער איצט־פערשטאָרבענער (און דערביי פרעגט ער ווידער אויס און אַ געוויין) האָט איהם צוגעזאָגט מיט עפּיס בייהילפיג צו זיין און איהם געבעטען קומען צו איהם. פיז איצט איז איהם אָבער, צום אומגליק, נישט אויסגעקומען קיין צייט אַ־ריינצוגעהן, און היינט איז ער געקומען און האָט געטראָפען דעם שרעקליכען אומגליק! נאָכדעם דערצעהלט ער די שבחים פון דעם טויטען, ניט איבער זיין לעצט געשפרעך, וואָס ער האָט געהאַט מיט איהם. און טרייסטענדיג די נאָכגעבליבענע און פיטער יאָמערענדיג, הויבט ער זיך שוין אויף אַזעקצוגעהן.

אָבער די פרוי לאָזט איהם נישט אַרויסגעהן זי זעהט נאָך זיינע קליידער און נאָך זיין גאַנצען אויסזעהן, אַז ער איז אַ גרויסער אָרימאַן, און ער נויטיגט זיך אין הילף, זאָגט זי:

— אפשר וואָלט איך אייך קאָנען מיט עפּעס בייהילפיג זיין צום אָנדענקען פון דעם פערשטאָרבענעם, וועלכער איז געווען אייער יוגענד־פריינד.

חנן וויל דערפון גאָר נישט הערען, ער וועהרט זיך אָפּ פון דעם פאָרשלאַג און ער זאָגט, אַז ער וועט פאַר קיין פאַל נישט נעהמען איהר הילף, פון דעם פערשטאָרבענעם אַליין — זאָגט ער — וואָלט געווען עפּעס אַנדערש... פון זיין הילף וואָלט ער זיך נישט אָפּגעזאָגט, אָבער פון פרעמדע מענשען קען ער נישט נעמען....

און ער וועגנט זיך.

אָבער די פרוי לאָזט איהם נישט אָפּ. זי הערט פון זיינע ווערטער, אַז ער וועט זיך נישט שטאַרק אָפּזאָגען פון עפּעס הילף, און דער סוף איז, אַז זי שטופּט איהם טאַקע „מיט געוואַלד" אַריין עפּעס. אַמאָל גיט זי איהם אַוועק די קליידער פון דעם פערשטאָרבענעם, אַמאָל, אין אַ רייכער שטוב, בעקומט ער געלד. ער בעדאַנקט טויזענד מאָל און געהט אַרויס, כליפּענדיג און בעוויינענדיג דעם טויט פון זיין „פריינד".

שפּעטער געהט ער אויפ'ן מאַרק און פערקויפט די אַלטע זאַכען, וואָס ער האָט אין פערלויף פון דער וואָך צונויפגעקליבען אויף אַזאַ אופן.

חנן האָט אַ בעזונדערען מזל. ער איז נישט קיין אויסגעשפּראָכענער יודישער טיפּ. לויט זיין אויסזעהן קען מען נישט זאָגען, צו וואָס פאַר אַ פאָלק ער געהערט, און דאָס איז טאַקע אַ גליק פאַר זיין געשעפט, ווייל ווען ער וואָלט געהאַט אַ יודיש פּנים, וואָלט ער דאָך ביי קריסטען נישט געקאָנט בעטרייבען זיין געשעפט. און, מ'שטיינס געזאָגט, וואָס מ'קען שוין האָבען ביי יודען! די גאַנצע חיונה זיינע ציהט ער נאָר פון גויים. ער איז „אינטערנאַציאָנאַל". ער פערשטעהט זעהר גוט רוסיש, לעטיש, פּויליש, דייטש, און ווען ער געהט אַריין צו אַ דייטש, איז מען זיכער, אַז ער איז אַ דייטש, און די רוסען האַלטען, אַז ער איז אַ רוס, דאָס זעלבינע האַלטען אויך די לעטען און די פּאָליאַקען אויף איהם געזאָגט, און ביי יודען איז ער דאָך אַזוראי אַ יוד.

ר. זאַם.

יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראַדערזאָן
און ד. בייגעלמאַן.

היינט — 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 10 אַ זייגער אין אָוונד

„אַרט" זאַכאַדניאַ 43

דאָס VI-טע גראַנדיעזע פּראָגראַם א. נ.

MISS JUDEA — מיס

1) פּראָלאָג, 2) אנשי קורצב, 3) מענדיל־נענענדיל, 4) קעניג זאַנוועל III, 5) כתרילעווקער שרפה, 6) דער סעקוועסטראַטאָר, 7) באָבע און אייניקל, 8) ליד פון אַרבייט, 9) דער סובלאָקאַטאָר, 10) מיס JUDEA

טעקסט: שלום עליכם, מ. בראָדערזאָן, י. אַבעזשאַנעק, מאַרשעליק, מאַשקאָוויטש, — מוזיק: קאַמפּ. דוד בייגעלמאַן און א. ראַזענבוים. ליט. לייטער: מ. בראַדערזאָן. מוזיק. לייטער: ד״ר בייגעלמאַן. רעזשי: קאַלעכטיווע. פּלאַסטישע רעזשי: ז. קרוש. קאָנפעראַנסיע: מ. ערבוים. קאָסטיומען און דעקאָראַציעס (אויסגעפיהרט אין אייגענעם וואַרשטאַט): ד. מאַטוס און ש. בלום. — ליכט־עפעקטען: י. יעראָזאָלימסקי. קאָנצערט־מייסטער: ש. בייגעלמאַן.

די פאָרשטעלונגען הויבען זיך אָן פּינקטליך. **דער זאַל איז גוט בעהייצט.**
בילעטען צו בעקומען טעגליך פון 7 אָוונד, שבת־פון 2—5 און פון 7 אָוו.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען. מענער־שוואַכע. אַלע מינים אַנאַליזען. בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

ענטפאַנג פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

יורידישע עצות

אין דער דאָזיגער אָפּטיילונג גיט די רעדאַקציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ענטפערן אויף יורידישע פראַגען, וואָס ווערען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופּאָן
יורידישע אָפּטיילונג
פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

ביים דערלאַנגען אַן אָנפראַגע אויף אַ יורידישע עצה, דאַרף צוגעלעגט ווערען דער קופּאָן מיט דער דאַטע פון טאָג, ווען די אָנפראַגע ווערט אַרײַנגעגעבען. אויף אָנפראַגען אָהן קופּאָן, וועט קיין ענטפער נישט געגעבען ווערען.

8962. אַ לעזער פון אַ קליינשטעדטעל.
דער פּאָליציי־קאָמענדאַנט האָט נישט קיין רעכט צו ערלויבען אויסציהאַקען אַזאַ טיר.
דאָס קאָן נאָר דורכגעפיהרט ווערען לויט אַ פּלאַן, וואָס מוז אומבעדינג בעשטעטיגט ווערען דורך דער בוימאַכט פון אייער סטאַראָסטווע.

8963 א. פּאָמאַרסקי:
נישט 55 יאָהר, נאָר 60 יאָהר מוז מען אַלט זיין בכדי צו בעקומען אַן אָפּיעקונסטווא.

איהר קאָנט נישט צווינגען די פירמע, אַז זי מוז אייך אומבעדינג די בעשטעלונג אויספיהרען.
אין בעסטען פאַל קאָנט איהר פאָדערען צוריק דאָס דאָפּעלטע האַנדגעלד עווענטועל אַ גרעסערע ענטשעדיגונג.

8965 אַ לעזער פון ווסכאָדניע:
דער הויזווירט קאָן אייך נישט שטערען צו צונעמען אַ שותף צום געשעפט בפרט, ווען דער שותף איז אייער איידעם.

8966 אַ פּעראינטערעסירטער לעזער פון נאָוואָוויטשאַ:
אויף וואָס פאַר אַ אומשטאַנד זי זאָל זיך נישט בערופען צי אַלס געוועזענע פּלעגערין, צי אַלס סובלאָקאַטאָרקע, קוים האָט זי נאָר געוואוינט 2 חדשים, וועט מען זי אומבעדינג עקסמיסירען.

8967. אַ פּראָווינצער לעזער.
מען מעג האָבען אין אַ צווייטע שטאָט אַנדערע וואוינונג און איבער ווען ער צאָהלט אייך דירה־געלד קאָנט איהר גאָרנישט טון.
וועט ער אייך נישט צאָהלען קיין דירה־געלד וועט איהר אויף איהם קאָנען בעקומען אַן עקסמיסיע בפרט. ווייל ער האָט נישט שטעהן אין דער שטוב קיין וויכטיגע זאַכען.
פאַר אַליין עפענען די טיר און אויסליידיגען די שטוב, קוים איז דאָס וואוינאָרט פון דעם לאָקאַטאָר בעקאַנט, דראָהט אייך אַרעסט לענגסטענס ביז 3 חדשים.

רודאָלף'ס טויט

די טראַגעדיע אין מייערלינג *)

באַלטאַצי איז געווען צעמישט. מערי האָט פאַר איהם פערדעקט דעם יעניגען, צו וועלכען ער האָט געצילט. ער האָט נישט געקאָנט גלויבען אין דעם, וואָס ער האָט געזעהען פאַר זיינע אייגענע אויגען. מערי איז געווען דאָ, נאָכדעם ווי זי האָט שוין איינגעריסען מיט רודאָלפ'ן, (אַזוי האָט לכל הפחות באַלטאַצי געמיינט!)

— מערי, פון וואַנען נעהמסטו זיך אַהער?

— האָט ער געפרעגט מיט אַ כריפּענדער שטימע.

— איך בין געקומען אַהער, כדי איהם פאַר דיר צו שיצען. ווייל איך האָב איהם ליב! פערשטעהסט, פּעטער?

אין דעם ראַזיגען אויסרוף האָט זי אַריינגעלעגט איהר גאַנצע נשמה, זי איז געווען זיכער, אַז איהר ליבע וועט באַלטאַצי'ן צוריקהאַלטען צו טון עפּעס שלעכטס רודאָלפ'ן.

באַלטאַצי האָט זיך פערהאַלטען ביי די טרעפּ און מען האָט געקאָנט האָבען דעם איינדרוק, אַז זיין כעס לאָזט זיך ביי איהם נאָך. דערווייל האָט רודאָלף פערפאָלגט זיינע בעוועגונגען. ער האָט נישט געוואָלט קיין אומזיסטיג בלוט פערגיסען, אָבער אויף יעדען פאַל, האָט ער זיך געוואָלט בעפרייען פון די הענד פון זיין געליבטער.

— איך געה אַוועק — האָט באַלטאַצי אויסגערופען — אָבער זאָל ער מיר געבען דאָס ערנוואָרט, אַז ער וועט מיט דיר חתונה האָבען, מערי.

— איך וויל דאָס נישט! האָט מערי ענערגיש אויסגערופען.

— כאַ כאַ כאַ, דו פּראָסטע שיקסע — האָט זיך באַלטאַצי ווילד צולאַכט — געה אַוועק פון איהם, ווייל איך הרגע דיך צוזאַמען מיט איהם.

זי איז אָבער געשטאַנען פאַר רודאָלפ'ען, פונאַנדערגעקרייצט די הענד און מיט אַ פלאַמענדיג פּנים גערופען: — שיס!

אויף דער בריק האָט זיך געשלעפּט לאָשעק, וועלכער האָט זיך קוים געהאַלטען ביי די לעצטע כוחות, ער האָט געוואָלט אָנכאַפּען דעם איבערפאַלער...

באַלטאַצי האָט דערקענט זיין כוונה און איז אַרויף מיט צוויי טרעפּען העכער, ער איז איצט געווען שרעקליך. זיינע אויגען האָבען געבלישטשעט, מען האָט דערקענט, אַז ער וויל נישט און קאָן נישט דערהרגענען מערי. ער האָט מיט כוח געוואָלט איבערקרייסען זיין שוועסטערס טאָכטער פון דעם מאַן, וועלכען זי האָט געשיצט.

— פערפיהרער! — האָט ער כסדר ווידערהאָלט.

— קאָמעדיאַנט! — האָט זיך דערהערט די שטים פון קרוינפּרינץ — וועלכער האָט זיך אַרויסגעריסען פון מערי'ס הענד און האָט אויפגעהויבען דעם רעוואָלווער.

עס איז געפאַלען אַ שאָס...

באַלטאַצי איז מיט אַ שרעקליכען געשריי אַראָפּגעפאַלען פון אַלע טרעפּ, מיט ביידע הענד האָט ער זיך אָנגעכאַפּט ביים בויך, פון וואַנען עס איז אַרויס אַ שוואַרצער שטראָם בלוט. באַלטאַצי'ס טויטלעך פערוואונדעט, האָט געכראָפּעט... נאָך אַ ווייל האָט ער בעוואוסטלאָז געהאַקט מיט דעם קאָפּ אין די טרעפּען, שפּעטער איז ער געבליבען ליגען אָהן בעוועגונג.

נאָך דעם אָפּגעגעבענעם שאָס, איז געקומען צולויפען רודאָלפ'ס קאַמערדינער בראַטפיש, דער קרוינפּרינץ האָט איהם געעפענט די טיר און האָט זיי דאַן ווידער פערשלאָסען. ער איז געלאָפען צו מערי וועלכע איז אַנידערגעפאַלען אויף די העכערע טרעפּ און אויסגעבראָכען אין אַ ספּאַזמאַטישען געוויין.

אַליין האָט ער זיך בעהערשט מיט דער מעכטיגער קראַפט פון זיין ווילען. ער האָט געגלויבט, אַז ער האָט באַלטאַצי געהרגעט, ער האָט זיך געפיהלט בערעכטיגט דערצו. דער ראַזיגער משוגענער איז געגאַנגען איהם און מערי'ן אויפ'ן לעבען... רודאָלף איז געווען שרעקליך אויפגערעגט. אין איין מאָמענט איז פאַר רודאָלפ'ען קלאָר געוואָרען דער שרעקליכער סקאַנדעל, וואָס וועט איצט אויסברעכען. ער האָט פאַר די אויגען געהאַט דאָס שרעקליכע בילד וואָס וועט ענטשטעהען, ווען די אויסלענדישע צייטונגען וועלען אָנהויבען צו שרייבען איבער אַ'ע פרטים, ווי אַזוי דער עסטרייכישער טראָנפאָלגער האָט דערמאָרדעט דעם פעטער פון זיין געליבטער.

דער נאָמען פון האַבסבורגישען טראָנפאָלגער וואָלט מען דאַן אויסגעמישט מיט דער בלאָטע, דער פאַל פון זעלבסטפערטיידיגונג וואָלט דאַן כאַרנעשטעלט געוואָרען פון דער בולוואַר־פּרעסע אַלס דעספּאָטיזם פון פערפיהרערישען קרוינפּרינץ.

רודאָלף האָט קודם כל געקלעהרט ווי אַזוי צו בערוהיגען מערי, ער האָט מורא געהאַט, אַז זי זאָל נישט בעקומען קיין היסטערישען אָנפאַל, דאַן האָט ער דאָך בעדאַרפט זיך גענוי איבערלעגען ווי אַזוי מיט דער הילף פון לאָשעק און בראַטפיש צו בעהאַלטען דעם טויטען. מען טאָר דאָך נישט דערלאָזען אַז אַ גרעסערע צאָהל פערזאָנען, זאָלען זיך דערוויסען פון דעם פאַל. יעדענפאַלס האָט נישט געקאָנט זיין קיין רייד וועגען צוריקפאָהרען קיין ווין.

בראַטפיש האָט קודם כל געהאָלפען אויפשטעהן לאָשעק'ן, וועלכער האָט זיך אויסגעלעגט אַ פוס. לאָשעק איז אַמאָל געווען אַ רינער אין אַ שפּיטאָל און האָט זיך פערשטאַנען אַביסעל אויף מעדיצין, האָט באַלד אָנגעקוקט זיין מכלומרשטען טויטען און האָט אויסגערופען:

— דער משוגענער לעבט דאָך!

מערי האָט דאָס דערהערט. זי האָט אויסגעשריען פון פרייד, איז אַראָפּגעלאָפען כמעט אַלע טרעפּ האָט זיך אַנידערגעקניהט ביים פעטער און האָט זיך געווענדעט צום קרוינפּרינץ מיט אַ תחנונים־שטימע:

— רודי, לאָמיר איהם ראַטעווען.

דאָס וואָרט: „ער לעבט", וואָס איז אַרויס פון מויל פון לאָשעק האָט ביידע ווי עלעקטריזירט. רודאָלף און מערי האָבען ביידע געהאַט איין זאָרג, אַז עס זאָל געלונגען אָפּצוראַטעווען באַלטאַצי. אויסגעהיילט פון די וואונדען וואָלט ער געווען מיטבעטייליגט אין זייער געהיימניש, ווייל ער וואָלט זיכער נישט געוואָלט קיינעם דערצעהלט, וועגען זיין איבערפאַל אויף דעם שלאָס. אַזוי צי אַזוי האָט מען בעדאַרפט זיך גיך נעהמען צו דער טאָט, כדי איהם צו ראַטעווען, אויב עס וואָלטען נאָר דערצו געווען, וועלכע ס'איז שאַנסען.

מערי האָט שוין נישט געוויינט. צוליב דעם שטראַהל פון האָפנונג האָט זיך אין איהר דערוועקט אַן ענערגישער ווילען. רודאָלף האָט געגעבען אַ בעפעהל, לאָשעק'ן און בראַטפיש'ען זיי זאָלען איבערטראָגען באַלטאַצי אין אַ ווייטערען צימער, וואָס געפינט זיך אין הינטערשטען טייל פון שלאָס. מען האָט דעם פערוואונדעטען אַנידערגעלעגט אויף דער קאַנאַפּע, לאָשעק האָט איהם צוגעבונדען די וואונד כדי אויפצוהאַלטען דאָס בלוט, וואָס איז געפלאָסען ווי פון אַ קוואַל. די גאַנצע סצענע האָט גענומען ווייניג צייט. לאָשעק אַליין האָט געהאַט אַ בייל אויפ'ן שטערען און אַ שניט־וואונד אין רוקען. וואָס זענען געווען שפּורען פון די שטויסען, וועלכע ער האָט בעקומען פון באַלטאַצי. מערי געדענקט פון דער גוטסקייט פון לאָשעק, האָט איהם צוגעבונדען דעם קאָפּ.

דערווייל איז בראַטפיש, אויף אַ בעפעהל, פון קרוינפּרינץ אַוועק קיין הייליגען קרייץ פון וואַנען ער האָט געבראַכט אַ דאָקטאָר און אויך אַ גלח.

מערי, אָפּוואַרטענדיג דעם דאָקטאָר, האָט אויף קיין מינוט נישט געוואָלט אַוועקגעהן פון פעטער. זי האָט איהם בענעצט די ליפּען מיט וואַסער, ווי האָט געהערט נאָר ווי ער האָט איבערגעחזרט דאָס וואָרט מערי. דער קראַנקער האָט זי נישט געזעהען, און אויך נישט פערשטאַנען. ער האָט נאָר געכראָפּעט און ביי מערי'ן איז דורכגעלאָפען דער געדאַנק: צי איז דאָס נישט קיין נסיעה?

(ווייטער קומט).

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נומער 61.

א שוידערליכע טראגעדיע אין א בעסאראבער מאנאסטיר

יאן זשונקו, דער דאן זשואן פונ'ם מאנאכטיר.—„מיר וועלען אנטלויפען קיין סאוויעט-רוסלאנד".—די נקמה פוי דער „שוועסטער" באכאטו. — א צווייטע „שוועסטער" ארבייט אויס דעם פלאן פון מארד. — צוויי שטונדען האט דער קרבן זיך געראנגעלט מיט זיין מערדער.

אין רעטשולער מאנאסטיר, וועלכער געפינט זיך אכט קילאמעטער פון דער שטאט קאלאראש האבען די קריסטליכע שוועסטער אויף א גרויזאמען אופן גענומען נקמה פון א חבר'טע אויך א מאנאשקע.

די צוויי מאנאשקעס-מערדערינס זענען: לור קעריא באכאטו, 30 יאהר אלט, און ע. סטאווילא, 36 יאהר אלט.

די צוויי שוועסטערן סטאווילא און יעלענא פרימאק, האבען א לענגערע צייט געלעבט צוזאמען אין איין צימער, סטאווילא האט זיך שוין דערדינט צום טיטול „עלטערע שוועסטער", און האט געוואלט אין א פאר מאנאטען ארום בעקומען א פאסטען פון א „געהילף מוטער". די צעלע אין וועלכער ווי האבען געוואוינט. האט פריהער געהערט צו אן'אלטיטשקער מאנאשקע, זעהר א פרומע און גאטספארכטיגע, וועלכע האט אלע איהרע יאהרען געוויד מעט גאטעס דינסט. מיט א יאהר צוריק איז די מאנאשקע געשטארבען און איבערגעלאזט אויף איהר ארט די צוויי שוועסטער, סטאווילא און פרימאק. זיי האבען די גאנצע צייט געלעבט צווישען זיך זעהר פריינדליך, ביז אין מאנאסטיר האט זיך איינמאל בעוויזען אן'אומערווארטערטער גאסט, א מאנספערשוין.

געקומען איז ער, דער פוי'ער יאן זשונקו, פער שטעהט זיך, ביינאכט, ווען קיינער האט איהם נישט געקענט זעהן, ווארום אין א פרוי'ען-מאנאסטיר טאר דאך קיין מאנספערשוין אפילו נישט ארייננ שמעקען.

באכאטו האט געהאט געשלאסען בעקאנטשאפט מיט זשונקו'ן נאך דאן ווען זי איז געווען א „וועלטליכע", און אזוי ווי איהר געליבטער האט חתונה געהאט מיט א צווייטע, איז זי, באכאטו, אוועק אין מאנאסטיר אום צו דערשטיקען אין תפילות איהרע ליידענשאפטליכע געפיהלען צו דעם, וועלכען זי האט אזוי היים געליבט, און, ווירקליך, עטליכע מאנאטען נאכאנאנד האט זי פערבראכט אין איהר ענגען צימערעל, אפריכטענדיג גאטעס דינסטען.

דערווייל האט זשונקו בעוויזען פיינד צו בעקומען זיין פרוי און איהם האט ווידער גענומען ציהען דאס הארץ נאך זיין פריהערדיגער געליבטער, באכאטו. איינמאל, אין א ביינאכט, האט ער זיך ארייננגע'גנב'עט אין מאנאסטיר און פלוצים זיך בעוויזען פאר באכאטו. זי האט געוואלט אויפהויבען א געשריי, רופען איהרע שכנות-שוועסטער, אבער יאן האט זיך א ווארף געטאן צו איהרע פיס, און אויסגערופען: ארער הרג'ע מיך גלייך אויפ'ן ארט, ארער לאז מיך דא זיין א פאר שטונדען!

און ער האט זי איבערגעבעטען און געקושט, און דער סוף איז געווען, אז קערפערליכע געפיהלען האבען נובר געווען און דאס פארל האט גאנץ פיין פערבראכט אין צימערל די גאנצע נאכט.

וואס ווייטער, אלץ אינטימער זענען געווארען די בעציהונגען צווישען יאן זשונקו און באכאטו. יאן פלעגט נאכט און נאכט קומען אין מאנאסטיר אריין, און אפזיצען ביי זיין געליבטער ביז'ן אויפגאנג פונ'ם מארגענשטערען. ווען ער פלעגט זיך אומקעהרען א היים, זיין פרוי האט די ערשטע צייט זיך געקריגט מיט איהם פארוואס ער ווערט פערשוואונדען אלע נאכט. אבער ווען זי האט געזעהן, אז זי קען מיט איהם גאר נישט מאכען, האט

(בריף פון בעסאראביען)

זי גע'ווי'ש אנבונדען דעם קאפ און אלעם אנגעהמען פאר ליב.

ווצענרי: אמאל מיט באכאטו'ן, האט זי זיך אנגערופען צו יאנ'ען, אז עס וואלט שוין צייט געווען צו מאכען אן עק צו די נאכט-וויזיטען.

— איך וויל, יא, אז דו זאלסט מיט מיר חתונה האבען, און מיר זאלען לעבען ווי אלע מענשען... איך וועל פערלאזען דעם מאנאסטיר, און דו — דיין פרוי, און אנ'עק זאל עס נעהמען...

און אז יאן האט ארויסגעזאגט זיין מורא, מאמער וועלען זיין ווייב'ס קרובים איהם דערהרג'ענען דערפאר, וואס ער האט זי פערראטען, האט באכאטו פארגעשלאגען, אז זיי זאלען ביידע אנטלויפען קיין רוסלאנד.

דערווייל האט יאנ'ען זיך דערעסען אלע נאכט צו קומען אין מאנאסטיר ווי א גנב. ער האט אנגעהויבען קומען זעלטענער. זי אבער האט זיך נישט געקאנט בעהערשען און זי האט אנגעפאנגען צו בעזוכען איהר געליבטען ביי איהם אין דארף... פונקט ווי ער פריהער, אזוי האט זי זיך איצט אלע נאכט ארויסגע'גנב'עט פון מאנאסטיר און געגאנגען צו יאנ'ען אין דארף אריין.

ער איז אבער אלץ מעהר געווארען אפגעקיהלט, האט זי בעשלאסען זיך צו בעראטען מיט איהרע חבר'טעס, די מאנאשקעס, סטאווילא און פרימאק, וועלכע האבען געוואוינט מיט איהר א צימער נעבען א צימער.

צו זייערע עצות האבען געהאלפען ארער נישט, אבער דערווייל האט דער גאנצער מאנאסטיר אנגעהויבען צו שושקען איך מענען בוכאטוס ליבע.

בוכאטו האט זיך דערוואוסט, אז דאס איז איהר חבר'טעס פרימאקס „ארבייט" און זי האט בעשלאסען זיך נוקם צו זיין.

פרימאקס חבר'טע, סטאווילא, מיט וועלכער זי האט צוזאמען געוואוינט אין איין צימער, האט שוין לאנג געוואלט פטור ווערען פון פרימאק'ן. ווען באכאטו האט זיך פאר איהר פערקלאגט און אויסגעדריקט איהר וואונש צו נעהמען נקמה פון פרימאק'ן פאר פערשפרייטען דעם קלאנג, האט סטאווילא זיך אנגעכאפט אין דעם געדאנק און נאך צוגעגאסען בוימעל אויפ'ן פייער. זי האט דערצעהלט באכאטו'ן, אז פרימאק קלייבט זיך די טעג צו דער „מוטער הינאמענשע", די הויפט פון מאנאסטיר, און וויל איהר אויסדערצעהלען די גאנצע געשיכטע מיט יאנ'ען.

די צוויי מאנאשקעס האבען צוזאמען אויסגעארבייט א פלאן ווי אזוי אפצורוימען פון וועג די מאנאשקע פרימאק.

אין דער נאכט פון 15-טען אויף דעם 16-טען אויגוסט איז באכאטו אריינגעקומען צו פרימאק'ן און איהר געזאגט:

— שוועסטער, לאמיר צוזאמען געהן רייסען רויטע פאמידארען אין נאהענטען גארטען. די שוועסטער באכאטו געהט אויך מיט אונז.

פרימאק האט איינגעשטימט, און זאלבעדריט האבען זיי זיך געלאזט געהן אין א פויערישען גארטען, אט געפינט זיך צוויי קילאמעטער ווייט פונ'ם מאנאסטיר.

ווען זיי זענען אפגעגאנגען איין קילאמעטער, האבען זיי זיך צוגעזעצט ביי א ברונעם אפרוהען, עס איז געווען נאך איינס ביינאכט. ארום האט געהערשט א טויט-שטילקייט. עס איז געווען שטארק פינסטער, און בלויז ביי סטאווילא און באכאטו האבען די אויגען געפינקעלט, ווי ביי צוויי צורייצטע, אויסגעהונגערטע חיות. אבער פרימאק האט גאר נישט בעמערקט און פון גארנישט געטראכט.

פלוצים איז באכאטו אויפגעשפרונגען פון ארט און, אויסשרייענדיג, „וועסט נאך האבען אנ'אפערנעם פיסק", האט זי זיך ארויפגעווארפען אויף פרימאק'ן, צוערשט האט זי געמיינט, אז די שוועסטער שפאסט בלויז, אבער ווען זי האט דערפיהלט ווי יענערס פינגער דריקען און קלאמערען פעסט איהר האלז, האט זי אנגעשטרענגט אלע איהרע קרעפטען און זיך ארויסגעריסען פון איהרע הענד און זיך געלאזט לויפען. אבער דא איז סטאווילא אויפגעשפרונגען און איהר פערצוימט דעם וועג.

— וועסט, פאסקודנע, זיך נישט אויסדרעהען פון אונזערע הענד! — האט סטאווילא געזאגט, און זיך אויך געווארפען אויף איהר.

גאנצע צוויי שטונדען — דערצעהלט די מערדערין, — האט פרימאק זיך געווערט, ביז זי איז ענדליך אנידערגעפאלען א טויטע. איין שטונדע האט געדויערט דאס ווערגען, און א גאנצע שטונדע האט זי געהאלטען די פינגער ארום האלז פונ'ם קרבן און נישט אפגעלאזט, מורא האבענדיג טאמער לעבט זי נאך...

האלב נאך דריי פארטאג האבען די מערדערינס זיך אומגעקעהרט אין מאנאסטיר.

אויף מארגען ביינאכט זענען זיי ווידער אוועק פון מאנאסטיר צו יענעם פלאץ, וואו זיי האבען געלאזט זייער קרבן, און געפרובט איהם אוועקטראגען אויף אנ'אנדער ארט, און איהם בעערדיגען, אבער גראד זענען אנגעקומען פויערים או זיי נעכאפט ביי דער ארבייט.

איצט געפינען זיך די מאנאשקעס ארעסטירט אין קישינעוו.

י. נ—ן

—=:::=—

אנ'אריגינעלער פראיעקט ווי אזוי צו לערנען די הפטורה

לאנדאן, (י.ט א.) רעוו. ס. ה. מאריס האט דעם צענטראל-קאמיטעט פאר די פעראייניגטע סינאגאגען פארגעלעגט א פראיעקט ווי אזוי צו פערלייכטערן און מאפולאריזירען דאס אויסלערנען די הפטורה. רעוו. מאריס לעגט נעמליך פאר צו בעשטעלען גראמאפאן-פליטעס מיט דער הפטורה פון יעדער וואך, מיט וועלכע עס וואלטען זיך בענוצט ביים לערנען הויפטזעכליך די יונגעלייט, וואס גרייטען זיך צו בר-מצוה, ספעציעלע פליטעס וואלטען אויך ענטהאלטען אלע נויטיגע ברכות.

דער קאמיטעט פאר יודישער בילדונג האט אבער דעם דאזיגען פראיעקט אבגעווארפען אלס אנ'אונפאסיגען לערן-מעטאד.

געזאמעלט 1000 בוים-שפענדען פאר יער איינשטיין אין ארץ-ישראל

בערלין. (יט"א) דער בערלינער קאמיטעט פאר'ן „איינשטיין-וואלד" אין ארץ-ישראל האט שוין געזאמעלט די ערשטע 1000 בוים-שפענדען. ווי בעקאנט, איז דער „יער-איינשטיין" אויסגערעכענט אויף 10,000 בוימער.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

אנשעל שאר'ס אמעריקאנער יודיש טעאטער
אויפ'ן אלגעמ. פערלאנג פון פובליקום פערבלייבען נאך אויף א קורצע צייט אונזערע גרויסע געסט
דארא ווייסמאן און אנשעל שאר

היינט, מאנטאג, דעם 18-טען, 9 אווענד צו פאפולערע פרייזען
דארא ווייסמאן אין איהר גרויסן שלאגער
ווייב און געליבטע

אנשעל שאר'ס גרויסע אמעריקאנער און ווארשאווער סענסאציע.
דינסטאג, מיטוואך, דאנערשטאג, ווערט נישט געשפילט.

ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב.) טרופע: בעזמאן, פאריסאוו, מאכראוויסקא, נערה, פאדערמאן, קערני, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכעראווסקי, מאסקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל האמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

אנאנס!!! די נאהנטסטע פרעמיערע—דער שלאגער פון אלע אפערעטען פון דארא ווייסמאן און אנשעל שאר אנאנס!!!
„ווין יודיש מיידעל" מיט 25 נומ' מוזיק, שטנער באלעט, נייע דעקאראציעס, ספעצ. קאסטיומען, הערליכע קפעקטן.

צי מעג אנ'אמת'ער קינסטלער שרייבען קרימינאל-ראמאנען?

צווישען די שרייבערס פון די קרימינאל-ראמאנען זענען בלי ספק פאראן מעהרערע, וואס פערמאגען א בעדייטענדען קינסטלערישען טאלאנט. דער שרייבער פראנק העלער, למשל, וועלכער האט דא נישט לאנג ארויסגעלאזען א קרימינאל-ראמאן „די מיליאנען פון מארקא פאלא" איז אהן שום צווייפעל א גרויסער מייסטער און קיינער, ווער עס האט דעם דאזיגען רייצענדען ראמאן געלייענט, וועט אין דעם נישט לייקענען. אבער דאס טרעפט זיך זעהר זעלטען. און אפילו בעת א שרייבער פון גרויסען פארנעם נעמט זיך אמאל צו פערפאסען א קרימינאל-ראמאן, געלינגט עס איהם אויך נישט שטענדיג. אזא פאל האט איצט פאסירט מיט דעם בעריהמטען פראנצויזישען שריפטשטעלער, דעם יונד טריסטאן בערנאר, וועלכער האט געפרובט א שפרונג מוז אן א זייט פון דער ריינער קונסט און האט אנגעשריבען א קרימינאל-ראמאן „די נסיעה אין דאס אומבעשטימטע". דאס מוז מען צוגעבען, אז דער קרימינאל-ראמאן פון טריסטאן בערנאר איז א גוטער ליבעס-ראמאן, און ער איז אנגעשריבען געווארען מיט דער גאנצער פיינגייסטיגקייט, אויף וועלכער א פראנצויזישער שרייבער איז מעהיג. אבער די הויפט-כונה פון דעם ראמאן, אנצושפאנען די נערוועו פון דעם לעזער האט זיך דעם מחבר להלוטין נישט איינגעגעבען. עס איז להלוטין נישט לייכט צו בעארבייטען א קרימינאל-שטאף נאך דעם, ווי ס'איז פאראן אזא מייסטער פון קרימינאל-ראמאן, ווי עדגער וואלס; דערפאר אבער וועט וואלס אין לעבען נישט בעשרייבען אזוי אויסגעצייכענט די אווענד-קליידע'ר פון א דאמע און א מייסטער פון קרימינאל ראמאן וואלט בשום אופן נישט קאנען מיט אזא קונציגקייט פערוואנדלען א מערבעכערין אין אנ'אויסערוועהנליך ליבענסווירדיגער פרוי.

דער אינהאלט פון בערנארס קרימינאל-ראמאן איז פאלגענדער:

זשארוש, א יונגערמאן מיט א באנק-קאנטא, דערצו נאך אהן שום בעשעפטיגונג און מיט א זעהר סימפאטישער אויסערליכקייט, קעהרט זיך איינמאל ביינאכט אום אהיים פון א שפיל-קלוב. ביי זיך אין דערהיים געפינט ער א בריוועלע, אין וועלכען עס איז געשריבען, אז מארגען אינדערפריה וועט מען קומען נאך איהם אין אנ'אויטאמאביל און מען וועט איהם ערגעץ אוועקפיהרען. דאס בריוועלע איז פערפומירט און עס איז קלאר, אז געשיקט האט איהם נישט קיין חברה באנדיטען, נאר א פרוי. דער יונגערמאן פערשטעהט דאס, ער זעהט אין דעם ציל פון זיין אוועקרויבונג, און ער פרייט זיך שוין אין דער דערווארטונג פון גאלאנטע אוואנטורעס. אויף מארגען אינדערפריה מאכט ער זיך גרייט, און צו דער בעשטימטער שעה איז ער פערטיג „אוועקגערויבט" צו ווערען. אין א ווילע ארום שטעלט זיך פאר זיין טיר אפ אנ'אויטאמאביל פון א יונגער דאמע, וועלכע הייסט בעאטריטשע. ער שטייגט אריין אין אויטא און דארטען געפינט ער נאך א דאמע, פרוי מיריער, א פריינדין פון בעאטריטשע, וועלכע איז אויך מיטגעפאהרען אין דער אוואנטוריסטישער רייזע. וואוהין אבער? דאס איז שוין געזאגט אין דעם טיטעל „די נסיעה אין דאס אומבעשטימטע" און אין משך פון דעם גאנצען ראמאן דערוויסט מען זיך טאקע נישט וועגען דעם צוועק פון דער נסיעה, מען דערוויסט זיך נאר, אז בעאטריטשע איז א געשעפטס-פרוי, זי האט א חלק אקציעס אין א באנק און זי איז דם-שונאים מיט איהר שוואגער, דעם הויפט-דירעקטאר פון דער באנק, אין אווענד קומען די רייזענדער אן אין דער שווייץ. אין א לאזאנער האטעל שטעלען זיי זיך אפ אויף דער נאכט, און זשארזשן פאלט אויף, וואס בעאטריטשע וויל איהם בשום אופן נישט דערלאזען, ער זאל לייענען די נייע צייטונגען. פונקט ווי א כמארע קלויבט זיך איבערן קאפ פון אט דער שיינער פרוי א סוד, אזא מין סוד, וואס ווערט אבער פאר דעם לעזער באלד אויס סוד. ווייל עס פערשטייט זיך פון אליין, אז דעם זעלביגען טאג, ווען די נסיעה האט זיך אנגעהויבען, האט מען בעאטריטשעס שוואגער געפונען דערשאסען אין זיין קאבינעט. און עס פערשטייט זיך, אז די יונגע פרוי האט געהאט ביי זיך א וואפען, דורך וועלכען איהר שוואגער האט געפונען דעם טויט. און ווי עס געהערט זיך אויך, וויל זשארזש בשום אופן נישט גלויבען אין דער אומשולדיגקייט פון דער פרוי, וועלכע ער ליבט. אבער די פערליבטע פערמאגען נישט נישט קיין קרימינאליסטישע לאגיק. נאך דעם אלעמען קומט דער טייל פון דעם בוך, וועלכער מאכט טריסטאן בערנארס ווערק פאר אנ'אויסגעצייכענטען ראמאן: דאס איז די בעשרייבונג פון אנ'אויטא-נסיעה דורך דער שווייץ, טיראל און בייערן. א ווילדער געיעג מיט פאליציסטען און צום סוף א געיעג מיט א האלענדישען באנקיר, וועלכער פאלט מיט אמאל אראפ, ווי פון הימעל, און פאר וועמען בעאטריטשע איז זיך סוף כל סוף מודה אין דעם, אז זי איז גאט די נשמה שולדיג אין דעם מארד. זי האט איהר שוואגער, פערשטייט זיך, נישט דערמארדעט, זי איז נאר געווען דערביי און האט צוגעזעהן, ווי ער בעגעהט זעלבסטמארד. וועגען דעם זעלבסטמארד האט זי אבער נישט געוואלט בעקאנט מאכען, ווייל זי האט פחד געהאט, אז ווען דער זעלבסטמארד וועט בעקאנט ווערען, וועלען איהרע פאפירען אויף דער בערזע פערלירען זייער ווערט. אזוי ארום האט די געשעפטס-פרוי אפגעהאלטען א נצחון איבער דער דאמע פון דער געזעלשאפט, כדי נאכדעם זאל די זעלבע געשעפטס-פרוי פאלען פאר א קרבן פון דער ליבע. אויף וויפיל בערנאר פערקניפט מיט א מייסטערהאנד דעם ליבעס-קנויל, אויף אזוי פיל פלעכט ער איין נאאיוו און אומבעהאלפען דעם קרימינאליסטישען קנויל. און דער ראמאן, „די נסיעה אין דאס אומבעשטימטע" בעווייזט, אז אנ'אמת'ער קינסטלער טאר נישט שרייבען קיין דעטעקטיוו-ראמאנען, און אז די שענסטע ערטער אין דעם ראמאן זענען דוקא, וואו דער מחבר, פערגעסט, אז ער האט צו טון מיט א מערדערין, און וואו ער שילדערט נישט מעהר, ווי א שיינע פערליבטע פרוי.

נ. ז.

א נייער גרויסער סענסאַציאָנעלער
ראָמאַן
הייבט זיך די טעג אָן צו דרוקען אין „נייעם פאלקסבלאט"

היינט פרעמיערע! אריגינעלער דזשאַז־באַנד! קאָר־געזאַנגען!

„מולען רוזש" (MOULIN ROUGE)

פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער. אין דער הויפּט־ראָלע OLGA CZECHOWA. רעזשי: E. A. Dupont. פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער.

די מאָדערנסטע
לאַמפּען
פאַר שפּייזע־צימערן און קאַבינעטען
קויפט זיך אַמבעסטען צו פאַבריקס־פּרייזן
ביי גנר **א. י. אייזנער, פּאָלודניאָווא 25**
טעלעפאָן 74=78.
בעמ.: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבער־אַרבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריע, ווי אויך אָקסעדירט.

הייראַטס = פערמיטלונג!
וואַרשאַ, טלאָמאַצקע 2, וואוינונג 17
טעלעפאָן 302·49, פּאָסטקעסטעל 574
בעזוכט לאָדז פון 20. ביז'ן 23. ד. ח.
אַנגאַזהם. נגר איר בעשטעלטע נגמער. דיסקרעציע גאַראַנטירט.
אַדרעס: לאָדז, **6-go Sierpnia 10**
mieszkanie 17, TELEFON **73·43**.

לעטשניצע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
פּיאָטרקאָווסקער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.

ד"ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר.	4½—5½
ד"ר סערשנער קינדער־קראַנקה.	9—11 3-4½
ד"ר שיפמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	12—2
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכטס־קר.	12½—1½
ד"ר שמידענפעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר נאַליבאָלאָם אויגען־קראַנקה.	12½—1½
ד"ר חיים כירורגישע קראַנקהייטען	2—3
ד"ר בערנפאַז פרויען און געבורטס־הילף	3—4

... שפּראַך־שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ... קינסטליכע בערג־זון־בעשטראַהל. אינ־... עלעקטריזאַציע, מאַסאַזשען, ... אין לאַבאָראַטאָריום ווערען ... אַלע ... אַנאַליזען, אויך ...
אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז נעטעגנט ... א רענטגען־אינסטיטוט.

ד"ר לאָזשינסקי טמאַראַפּאַלסקא
צאָהן־אַרצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קאַראָנען, פּאָמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

ענטשולדיגונג
איך בעט ענטשולדי־גונג ביים ח' הענעך בראַנשטיין פאַר מיי־נע נישט פּאַסיגע אויס־דריקען לגבי איהם.
וועלוועל בראַמבערג. 6409

אַ ריכטעוועה
ווערט געזוכט ביים קאַמאַשען־שטעפּער פעלדמאַן, ראָקיטשי־נער שאָסע 8. 6408

הויזען־וועסט־נייער
צו בעשטעלטע אַרבייט, ווערען פון זאָפאָרט גע־זוכט ביי פייגענבלאַט גדאַנסקאַ 61. 6091

כ'האָב פערלוירען אַ ביכעל מיט אַ בעשטעטי־גונג פון אַ פערד. אָפּצו־ברענגען צו וואָלף פרידמאַן, סאַלנאַ 10.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
... און װענערישע, ... און ליבעסקראַנקהייטען ... אָן פון 4—7 אָווענד

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג־אַקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אָן פון 6—8 אָווענד

לעכער
מאַשינאַוועס
ווערען אָנגענומען אויסצו־נייהען צו ביליגע פּרייזען
ביי ג. נאָרדמאַן
29 צעגעלניאַנע 29

די פערוואַלטונג
פון דער
יודישער קהלה
אין לאָדז פאָדערט אויף אַלע געזעלשאַפטליכע, פילאַנטראָ־פּישע און קולטורעלע אינסטיטוציעס, וועלכע געניסען און ווילען להבא געניסען פון

קהלה־סובסידיעס,

אַריינצושיקען אין קהלה־קאַנצעלאַריע ביז'ן 22 ד.ח. אָבשריפטען פון זייערע לעצטע בודזשעטען, בעשטעטיגטע סטאַטוטען, ווי אויך בעריכטען פון זייער טעטיגקייט פאַר'ן 1928 יאָהר.
אינסטיטוציעס, וועלכע וועלען נישט צושטעלען די געפאָ־דערטע דאָקומענטען, פערלירען דאָס רעכט צו געניסען פון קהלה־סובסידיעס אויף יאָהר 1929.
די פערוואַלטונג. 5046

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן־כירורג
דזיאָסלע־, קין־, גימען־ און צונג־קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po poł. 4604

AKUSZERKA
MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
38 זגערזשער 38.
ערטיילט הילף־געבורטען פּריוואַט און פון דער קראַנקען־קאַסע. כ'נעם אויך אָן אינדערהיים וויזיטען.

אַ מעדעל
צו אַ זיים = מאַשין
אָרומצונייהען וואַטענע קאָלדרעס ווי אויך אַ לערן־מעדעל ווערען געזוכט. צו ער־פאַהרען ביי י. שילסקי 20 נאָוואָמיעסקאַ 20

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר װענערישע הויט־קראַנקה. און מענער־שוועכע. אַנאַליזען פון בלוט און אויסגאַנג אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא־לאָגישע און נערווען־קראַנקהייטען.
קוואַרץ־לאַמפּ. עלעקטרישער היילקאַבינעט קאָסמעטיק.
— — עפענט פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
... רענטגען ... קינדער און פרויען ... פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן־אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 08-31.
היילט גאַנץ פערגעלעכטיגטע צייהן־ און מויל־קראַנקהייטען, צאָהן־ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט־בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַ־טאָריום פון קינסטליכע צייהן.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek(róg Rokicińskiej)tel.18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 12 marca
do 18 marca 1929 r. wł.

CHATA WUJA TOMA
Dramat w 12-tu aktach, według rozgłośnej powieści **Harriety Beecher Stowe**

Następny program:
KRÓL DŻUNGLI

לעטשניצע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך־דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר.	11—10 2—3 7—6
ד"ר רוזשאַנער הויט און געשלעכטס קר.	10—11 1—2
ד"ר נאָלדשטיין־ אויגען־קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד"ר זאַמאָמאָן נערווען קראַנקהייטען	12—2 ...
ד"ר ראָזענצווייג קינדער־קראַנקהייטען	10-10 4-5
ד"ר פּאַפּירני פרויען און געבורטס־הילף	11-1½ 5-6
ד"ר קאַנטאָר כירורגישע־קראַנקהייט.	4-5 אוו. 1—2
ד"ר חיינבערג אינ. און לונגען־קר.	12—1, 6—7
ד"ר מאַנדעל רענטגען	12—10 4—6
א. גראָדזענסקי צאָהן־אַרצט	3—7
נ. ראַזשט צאָהן־אַרצט	9—2

צאָהן־באַהאַנדלונג, פּלאָמבירונגען, קאָראָנעס, בריקען א. א. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
אַ רענטגען־אינסטיטוט
... קראַנקהייטען ... (...) מיט ... בעשטראַהלונג און ... קוואַרץ־לאַמפּ, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע ... אַנאַליזען ... אימפּונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצט.־קאָסמעטיש. קאַבינעט
... מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָווענד

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקה. באַהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע.
פּיאָטרקאָווסקאַ? ... 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אָווענד.
בעזונדערער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

אַבאָנעמענטס־פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צוטראָגען אַ היים, אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.
פאַר'ן זיינהאַלט אין טערמינען די אָנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען־פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ווייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 . . . . . —60 . . . . 4 .
פאַר אַ מילימעטער־שורה: נאָכ'ן טעקסט—12 . . . . . —18 . . . . 8 .
... דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.